

CONTRA

nr 1 2000 (nr 149 från starten) årgång 26 Pris 25:-

**När avslöjas svenska agenter för Stasi?
Amerikanska presidentkandidater
Dalai Lama**

FRIHETENS RÖST
-för västerländsk demokrati-

CONTRA

oberoende borgerligt tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM

Telefon 08-720 01 45

Telefax: 08-720 01 95

E-post: redaktionen@contra.nu

Internet hemsida: <http://www.contra.nu>

Sluten del endast för prenumeranter:

<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>

Användnamn: prenumerant

Lösenord: freihelliche

Nytt lösenord kommer i nästa nummer av

Contra

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per

år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller

bankgiro

443-5467.

Finland: Minst 100 mark per år.

Leonia girokonto 800055-1125829.

Norge: Minst 140 norska kronor per år.

Den norske bank giro 0806 199 8277.

Danmark: Minst 130 danska kronor per år.

BG ForretningsGiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Redaktion: Tommy Hansson, Carl Johan

Hardt, Carl G. Holm och Tommie Ullman.

Övriga medarbetare: Bertil Häggman, Birger

Larsson, Bertil Lindblom, David

Stavenheim, Arne Sundström och Marek Zyto

samt Christer Arkelors, Italien, Peter Hart-

vig Danmark, Bertil Wedin, Mellersta Östern,

Allan C. Brownfeld, USA och Rune Westin,

Australien.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0522-363 50

Presslagd 2000-02-07

Sävsiö Grafiska, Sävsiö 2000

Omstagsbilden: Presidentkandidaten Alan Keyes. När Jesse Jackson ställde upp för att bli presidentkandidat för demokraterna uppmärksammades saken stort i svenska media. Jackson var svart och stod långt ut på yttersta vänsterkanten i det demokratiska partiet. Han fick omkring 10 procent av rösterna när det begav sig. I år har en annan svart man låtit tala om sig i primärvalen. Men den här gången är det en man långt ut på högerkanten i det republikanska partiet. Alltså har man knappt kunnat läsa något alls om Alan Keyes i svenska media. Contra fyller igen det hålet i medias bevakning i detta nummer.

CONTRA-NYTT

Contra på nätet

Contras närvaro på nätet ökar. Och vi behöver nu fler medhjälpare som kan bidra till att hålla hemsidan i toppskick.

En av finesserna med nätet är ju att det går alldeles utmärkt att jobba med saken från en liten stuga långt inne i skogen. Är Du intresserad av att hjälpa till hoppas vi att Du hör av Dig till redaktionen.

Vi vill bland annat piffa upp vår layout och vi hoppas att vi ska kunna bygga upp en del nya funktioner. Den som jobbar med dessa saker bör naturligtvis vara kunnig i HTML och CGI.

En uppgift som kräver alltmer tid behöver dock inte kombineras med några tekniska specialkunskaper. Vi har en sektion på hemsidan som heter "Frågor och svar". Dit kommer normalt flera frågor varje dag. Om till exempel Berlinmuren, Koreakriget, amerikansk ekonomi, kommunismens historia osv. Vi har noterat att det är många skolelever som hör av sig och att hjälpa dem tycker vi är angeläget. Dessvärre har många av eleverna ordentligt vänstervridna lärare som inte sällan sprider direkta lögnen. Då känns det bra att vi kan ge elever hjälp på vägen att komma fram till en mer korrekt världsbild. Om Du tror att Du kan hjälpa till med frågor och svar-sektionen mejlar Du lämpligen till redaktionen@contra.nu och berättar vad Du anser att Du är bäst på för ämnen och hur mycket tid Du tror att Du kan lägga ner på saken.

Ett stort projekt är att digitalisera gamla nummer av Contra. De senaste tre årgångarna finns redan ute på nätet i heltextformat. Enstaka äldre nummer finns också färdiga. Men det finns åtskilliga årgångar att ta itu med. De äldsta måste scannas in, medan senare årgångar finns i elektroniskt format, men en hel del bearbetning behövs. Hör av Dig om Du kan hjälpa till.

Contra-enkäter

På nätet har vi varje vecka en enkät på Contras hemsida <http://www.contra.nu>

Sedan förra numret har Contra-läsarna bland annat uttalat sig för Orrin Hatch som favoritrepublikan i det amerikanskapresidentvalet. Eftersom Hatch ofint nog passade på att lämna kampanjen kort tid efter att han fått Contra-läsarnas stöd gjordes enkäten om utan Hatch och då vann Steve Forbes med 41 procent av rösterna. George W. Bush Jr kom på andra plats med 23 procent, John McCain fick 14 procent, Alan Keyes 12 procent och Gary Bauer 10 procent. Bauer tog tydligen det bristande förtroendet i Sverige hårt och kastade även han in handduken...

Låt Elian Gonzalez stanna i USA! Det tyckte 58 procent av Contra-läsarna. 62 procent var emot regeringens föreslagna neddragningar av försvaret. Och 63 procent ansåg att marknaden borde ta hand om utbyggnaden av bredbandsnätet i Sverige (31 ansåg att staten skulle göra det och 6 procent att det inte behövdes). Bredbandsfrågan var en ganska "ren" fråga, övriga frågor brukar kunna ha olika svar även bland Contra-anhängare. Men ingen riktig Contra-sympatisör kan rimligen anse annat än att marknaden ska sköta om bredbandsutbyggnaden. Och det gäller även om man inte tycker att det behövs något bredband, då måste det vara fritt fram för marknadskrafterna att misslyckas. De 37 procent som inte röstade på en marknadsbaserad bredbandsutbyggnad var alltså ett mått på hur många icke-Contra-sympatisörer som brukar gå in på hemsidan.

Strax före årsskiftet frågade vi vilka kommunistdiktaturer som läsarna trodde skulle bli befriade under år 2000. 47 procent var pessimister och trodde inte på något befriat land under året. Störst förhoppningar fanns annars för Jugoslavien (32 procent) och Kuba (22 procent).

67 procent ansåg att Tjetjenien bör bli självständigt och 51 procent anser att vi bör ha fortsatt totalförbud mot narkotika (vilket innebär att 49 procent vill ha lättnader av något slag). Slutligen kan vi notera att 56 procent ansåg att det var rätt att hänga ut nationalsocialister med namn och personnummer i tidningarna.

Keyes republikansk outsider

I diskussionerna kring det republikanska partiets kandidater till presidentvalsnomineringen har det mesta kretsats kring guvernör George W. Bush och i någon mån senator John McCain. Det finns emellertid ytterligare några förhoppningsfulla, av vilka *Contras* favorit är ambassadör Alan L. Keyes. Han och några av de övriga republikanska kandidaterna presenteras här.

Det är närmare ett decennium sedan en republikan var amerikansk president. Denne var som bekant George Bush, vilken i 1992 års presidentval fick se sig besegrad av demokraten William (Bill) Jefferson Clinton. Clinton slog sedan 1996 republikanen Bob Dole med stora siffror. Som framgått av *Contras* bevakning av den politiska scenen i Förenta staterna, har Bill Clintons båda ämbetsperioder i Vita huset kantats av den ena skandalen efter den andra. Clinton kan visserligen i en del avseenden sägas ha varit en skicklig politiker, men han har handikappats av en omogen för att inte säga patologisk personlighet.

Det kan förutsättas, att merparten av det amerikanska folket vill se en förändring i politiken. Det har visats genom republikanska segrar i val till kongressen under Clintons mandattid, där den största kom 1994 främst i kraft av republikanernas storsatsning på en ny politik under ledning av representanthusets dåvarande talman Newt Gingrich. Frågan är bara, vem Grand Old Party ämnar föra fram som utmanare till demokraternas kandidat. Hittills har Texas-guvernören George W. Bush – son till den förre presidenten George Bush – nämnts som starkast, närmast följd av Arizona-senatorn och förre krigsfångnen i Vietnam John McCain. Båda anses ha goda möjligheter att slå Gore eller Bradley i presidentvalet i november i år.

För *Contra* är dock Alan Keyes – som var trea med 14,3 procent i den republikanska medlemsomröstningen i Iowa som inledde primärvalssäsongen – det ideologiskt sett intressantaste namnet!

Följ utvecklingen inför det amerikanska presidentvalet på *Contras* hemsida: <http://www.contra.nu>. Täta uppdateringar och detaljerade valresultat!

Alan Keyes är en av det republikanska partiets skickligaste talare och tillhör partiets "Reagan-konservativa".

Vem är Alan Keyes?

Alan Keyes tillhör i kraft av sin omvittnade intelligens, debattskicklighet och relativa ungdom Grand Old Partys (GOP) intressantaste kandidater och är en av fåtallet svarta bland amerikanska toppolitiker. Han anses ha fler sympatier bland republikanerna än vad Jesse Jackson hade bland demokraterna. Keyes (uttalas "Ki:z") har också gjort väl ifrån sig i debatter och provval under 1999. Han är före detta tjänsteman i Reagan-administrationen och föddes i New York den 7 augusti 1950. Fadern var sergeant i armén. Alan Keyes är i dag med hustrun Jocelyn och deras tre barn bosatt i delstaten Maryland på den amerikanska östkusten.

Keyes är en av USAs mest eftersökta konservativa talare. För oss svenskar är Keyes till följd av den ensidiga media-rapporteringen ett föga känt namn, men hans meritlista är imponerande. Han har som diplomat varit amerikansk ambassadör vid FN:s sociala och ekonomiska råd samt biträdande utrikesminister för internationella organisationer. Alan Keyes ställde upp som republikansk kandidat för presidentvalsnomineringen 1996 och har likaså två gånger figurerat som GOPs offi-

ciella kandidat för Maryland i val till senaten.

Om vi går vidare i Keyes digra meritlista finner vi, att han 1992 var en av talarna vid republikanernas nationalkonvent i Houston, Texas och att han nyligen usågs till chef för den prestigefyllda akademiska organisationen Ronald Reagan Alumni Association. Som medborgaraktivist har Keyes vidare varit ordförande i organisationen Medborgare mot regeringsslöseri (Citizens Against Government Waste, CAGW) och han var en av initiativtagarna till National Taxpayer Action Day. Keyes har även författat en rad böcker, varav *Our Character, Our Future: Reclaiming America's Moral Destiny* (1996) fick överlag goda recensioner.

Alan Keyes har även akademiska förtroendeposter och en doktorsexamen i statskunskap från Harvard-universitetet. Han är en ofta anlitad TV- och radio-kommentator.

Moralisk förnyelse

Alan Keyes stående tema som presidentkandidat är att Förenta staterna är i trängande behov av en moralisk förnyelse. Detta framgår med önskvärd tydlighet av det tal

Keyes höll i Iowa den 20 september 1999 i vilket han tillkännagav sin avsikt att söka det republikanska partiets nominering. Nedan följer några representativa utdrag ur talet:

"Ett av de stora felen med systemet av självstyrelse just nu är att själva valsystemet ersätts av ett system i vilket pengar och media kommer att dominera i stället för folkets röster... Om vi träder tillbaka och tillåter detta system att bestämma utgången, är republiken redan död... Jag tror inte att vi har råd att ge upp inför denna mentalitet, och jag vill inte ge upp inför den..."

"Vi är engagerade i en kamp på liv och död om Förenade staternas själ. De som under en tid av många decennier har försökt undergräva de moraliska grunderna för denna republiks liv känner inte för att dra sig tillbaka från fältet. Och i stället ser vi förvirringens och uppgivenhetens släd, även bland ledarskapet för dem som borde tala för hjärtat av det konservativa Amerika. Jag ser förvirringen överallt..."

"En av de individer jag aldrig tänkte skulle inträda i den kategorin, men som nu har gjort det är Pat Buchanan... jag undrar hur någon som är försvuren åt en moraliskt konservativ agenda ens för ett ögonblick kunde överväga att gå över från ett parti i vilket vi kämpar för att behålla ståndpunkten för livet [*pro life*, det vill säga motstånd mot aborter] till ett parti, [Reform Party] där moralisk likgiltighet varit ett utmärkande drag sedan det grundades..."

"Jag vill klargöra att jag inte kommer att lämna gräsrotsmänniskorna i det republikanska partiet... Om det är något vi lärt under loppet av de senaste åren så är det att den moraliska krisen redan har konsekvenser som har ödelagt vårt lands nationella institutioner. Vårt presidentämbete befinner sig nu under ett moln av förödmjukelse och skam vilket är ett direkt resultat av förlusten av vår moraliska kompass och våra moraliska principer... Vi får inte vara otydliga om denna nations engagemang för dess moraliska principer..."

"Jag tror att det republikanska partiets arv är den moraliska principens arv, och vi måste kämpa för att återupprätta partiets hängivenhet för detta arv, inte bara i dess gräsrotters hjärta utan även hos dess ledarskap."

Det råder ingen tvekan om att detta är ett budskap som har de republikanska gräsrotternas öra. Det som ligger Alan Keyes i fatet är att han inte varit vare sig kongressledamot eller guvernör och att många där-

John McCain hälsar på president Richard Nixon efter att ha återvänt från den kommunistiska tortyren i Nordvietnams "Hanoi Hilton" 1973.

för inte tror att han, utan erfarenhet av högre valda ämbeten, har realistiska chanser att peta ner kandidater som Bush och McCain som partiets "frontrunners" och därför inte röstar på honom – hur bra de än tycker att hans budskap i och för sig är.

Hårdingen McCain

John Sidney McCain föddes den 29 augusti 1936 i ett marinsjukhus i kanalzonen i Panama. Eftersom både fadern och farfadern var amiraler vid flottan fick John från tidiga barnben lära sig innebörden av beprövade honnörsord såsom "ära" och "familj". Om detta skriver McCain i sin bästsäljande bok *Faith of My Fathers* (senatorn har haft hjälp av Mark Salter). Vid 17 års ålder följde John McCain fadern i spåren genom att påbörja utbildning till flottofficer vid Annapolis-akademien, Maryland och utexaminerades 1958 som hangarfartygspilot. För John McCain var det en självklarhet att ta värvning till Vietnamkriget, där han kom att tjänstgöra på USS Forrestal vid Vietnam-kusten.

Hangarfartyget Forrestal råkade i juli 1967 ut för en massiv katastrof, då ett amerikanskt plan av misstag fyrade av en raket mot skeppet varvid 134 man dog i lågorna och kaoset som följde; hundratals skadades och 134 plan gick till spillo. I stället för att åka hem och slicka sina sår valde John McCain att stanna i Vietnam

och överfördes till USS Oriskany. Detta skulle få skickelsesidiga konsekvenser eftersom McCain på ett bombningsuppdrag över Hanoi den 26 oktober 1967 sköts ner av nordvietnamesiskt luftvärn. Som en följd av de skador han ådrog sig i samband därmed och tortyr i fängelset efteråt kan McCain fortfarande inte lyfta sina armar över axelhöjd.

McCain togs tillfångas av nordvietnameserna, vilka inte lät honom få någon medicinsk vård den första tiden efter nedskjutningen. Inom några månader efter tillfångatagandet blev McCains fader, amiral Jack McCain, befälhavare över alla amerikanska stridskrafter i Stilla havet. I syfte att plocka propagandapöng erbjöd de nordvietnamesiska kommunisterna McCain att bli frigiven. McCain vägrade emellertid upprepade gånger att låta sig frigges före personer som suttit längre i fångenskap än han, vilket medförde att han kom att tillbringa över fem år som krigsfånge i det ökända "Hanoi Hilton" där tortyr och förnedring var daglig rutin.

Vietnamkriget slutade för USAs del 1973. Då frigavs McCain och 600 övriga amerikanska krigsfångar. Efter omfattande fysisk rehabilitering kunde John McCain därefter återuppta sin militära tjänstgöring. 1982 valdes McCain in i den amerikanska kongressens representanthus för sin hemstat Arizona, och när den legenda-

riske senatorn Barry Goldwater från samma stat drog sig tillbaka 1986 blev McCain hans efterträdare.

Och nu satsar alltså McCain på Vita huset. Han har på ett framgångsrikt sätt lyckats projicera en bild av hårding och krigshjälte, som sätter plikt och trohet mot fosterlandet främst. Kritiker har dock pekat på att McCains politiska program lämnar mycket övrigt att önska, och trots den patriotiska framtoningen är McCain ingen renlärig konservativ när det gäller frågor som abort och homosexualitet. Ideologiska argument är inte hans starka sida, och han har blivit mest känd genom ofta framförda krav om reformering av bidragsreglerna i samband med valkampanjer. I tidningen *The New Hampshire Union Leader* utsattes exempel McCain för kritik för att ha anslutit sig till vänstern i den i amerikansk politik brännheta frågan om rätten att äga och bära vapen; bland annat påtalades att McCain i Larry Kings TV-show yttrade precis det som mediaeliten önskar höra: att den republikanska kongressen misslyckats därför att den ännu ej lyckats hindra amerikanska medborgare från att privat köpa och sälja vapen.

John McCain skildes från sin första hustru Carol efter hemkomsten från Vietnam och gifte 1980 om sig med Cindy Hensley, med vilken han har fyra barn.

Bauer, Forbes, Hatch

Gary L. Bauer är liten till växten men har en hel del sympatier bland konservativa amerikaner. Han var inrikespolitisk rådgivare till president Ronald Reagan, som är Bauers stora politiska förebild. Bauer var med och bildade två av USAs mest prominenta konservativa påtryckningsgrupper, *The Campaign for Working Families* och *Family Research Council*. Gary Bauers hjärtefrågor är stärkande av familjen, abortmotstånd och ett kraftfullt näringsliv med hög tillväxttakt och låga skatter; även försvaret är en viktig fråga för Bauer. Det vill säga i hög grad "reaganska" frågor.

Gary Bauer har skrivit flera böcker och har en akademisk juristutbildning. Han är gift med Carol med vilken han har tre barn. Familjen är bosatt i Virginia. Efter ett misslyckat resultat i primärvalet i New Hampshire, drog sig Bauer ur kampanjen.

Steve Forbes är den rikaste av alla republikanska (och demokratiska) kandidater i spe och är fast förankrad i företagsgruppen bakom tidskriften *Forbes*. Han gjorde en förhållandevis stark insats i den republikanska kampanjen 1996 och vann primärvalen i Delaware och Arizona, även om han inte lyckades beseгра Bob Dole i kampen om nomineringen. I omröstningen i Iowa i år var Forbes tvåa efter Bush med

30,3 procent. Liksom Gary Bauer vill Steve Forbes gärna bli betraktad som rättrogen "Reagan-republikan", detta till skillnad från de så kallade moderata respektive liberala falangerna av GOP. Forbes har under de senaste två åren besökt samtliga USAs 50 delstater i syfte att bygga upp "en ny konservativ majoritet". Under senare år har Forbes alltmör kommit att ta avstånd från USAs abortlagstiftning, den friaste i världen. Han är dock framförallt känd som nyliberal (libertarian) i ekonomiska frågor.

Steve Forbes är enligt kampanjpropagandan en hängiven "familjeman" och make, fader till fem döttrar.

Också senator Orrin Hatch från mormonstaten Utah brukar presentera sig som "Reagan-konservativ", men har på senare år kritiserats för att ha blivit allt mer vänsterinriktad. Hatch är känd som en hårt arbetande, seriös men litet färglös politiker. Han fick bara 1 procent av rösterna i Iowa och beslöt därefter att dra sig ur presidentvalkampanjen.

Fotnot: *Contra* har presenterat följande amerikanska före detta eller nuvarande presidentvalskandidater: 3/99 – Dan Quayle (r); 4/99 – Bill Bradley (d); 5/99 – George W. Bush Jr (r); 6/99 – Al Gore (d); 1/00 – Patrick Buchanan (rp).

Värre än McCarthy!

Det var först 1995 som Förenta staterna avslöjade att man ända sedan slutet av 1940-talet hade haft ett superbemligt avlyssningsprojekt mot Sovjet, Venona.

Dold i en tidigare flickskola arbetade amerikanska experter med att tolka över 25 000 sovjetiska underrättelsetelegram. När man slutligen lyckades knäcka koden kunde man läsa 3000 av dessa topphemliga sovjetiska telegram.

Bevis hopades om att sovjetiska spioner fanns på topposter i utrikesdepartementet, finansdepartementet och statliga myndigheter. I centrum för spionaget stod bland annat det amerikanska kommunistpartiet.

John Earl Haynes vid det amerikanska kongressbiblioteket och professor Harvey Klehr presenterar i den förra året utkomna boken *Venona – Decoding Soviet Espionage in America* (Yale University Press, New Haven-London, 1999), det framgångsrika arbetet med avslöja Sovjets spionage i USA.

I den nya boken presenteras åtta KGB-agenter i utrikesdepartementet, av vilka Lawrence Duggan var den viktigaste.

Venona var samtidigt en mardröm för

FBI. Över hälften av de amerikaner som avslöjades som sovjetspioner genom projektet förblev oidentifierade.

I mitten av 1950-talet förstod man från amerikansk sida att Venona hade avslöjats av Kim Philby. Det ledde till att projektet fick en minskande betydelse under främst 1970-talet. Projektet avslutades dock inte förrän 1981.

En av de myter vänstern lyckades skapa under det kalla kriget var att den amerikanske senatorn Joseph McCarthys arbete mot kommunistisk subversion i Förenta staterna under början av 1950-talet var att likställa med Josef Stalins utrensningar i Sovjetunionen. Det gällde att hålla liv i "kålsuparfiktionen" om likheten mellan systemen. När nu det kalla krigets historia skrivs har allt fler bedömare börjat ställa frågan, om inte McCarthy hade rätt.

Professor Arthur Herman har nu publicerat en bok om senatorn (*Joseph McCarthy: Reexamining the Life and Legacy of America's Most Hated Senator*, Free Press, New York, 1999). Herman anser att den amerikanska konservatismen tog stormsteg framåt genom att senatorn skapade band mellan medelamerikanen och det Republi-

kanska partiet under 1950-talet.

William F. Buckley, Jr har skrivit dokumentärromanen *The Redhunter*, 1999. Han menar att McCarthy var alltför slarvig och oförsiktig för att vara värd oresserverat konservativt stöd.

Herrnans logiska argumentation i boken är annars svår att motsäga: sammanlagt 108 medlemmar av det amerikanska kommunistpartiet dömdes enligt Smith Act (den antisubversiva lagstiftning som antogs av kongressen redan 1941. Mindre än ett dusin amerikaner dömdes för spionage för kommuniststaters räkning och två skyldiga spioner avrättades, Julius och Ethel Rosenberg, huvudansvariga för att Sovjet långt tidigare än annars kunde framställa atombomber. De så kallade svartlistade uppgick till kanske högst 10 000.

I Sovjet däremot sändes, enligt KGBs egna siffror, tre och en halv miljon människor till Gulag under åren 1935-41. Någon rätt till försvarsadvokat, som sovjetspionerna i USA, hade dessa människor inte. De greps, förhöordes, åtalades och dömdes av Stalins hemliga polis och "domstolar".

Bertil Häggman

Ny dansk bok om Stasi:

Av Carl G. Holm

När avslöjas Sveriges östtyska agenter?

De två danska journalisterna Mette Herborg och Per Michaelson har skrivit två böcker om danskars samarbete med den östtyska hemliga polisen Stasi. Den första boken, *Stasi og Danmark*, kom ut 1996 och berättar om en rad politiskt aktiva danskar som gått Stasis ärenden, och i vissa fall påverkat dansk utrikespolitik. Den andra boken, *Ugraes. Danske Stasi-kontakter*, kom ut i slutet av förra året och vidgar perspektivet till Danmarks Radios avtal med Östtyskland, något som förhindrade att många intressanta informationer nådde Danmark.

Vidare behandlas en rad danska kommunistiska frontorganisations verksamhet och hur även det lilla partiet Radikale Venstre umgicks med ett av de östtyska "lätsaspartierna", som verkade under eget namn men i grund och botten kontrollerades av kommunistpartiet SED. Radikale Venstre har ofta ingått i det danska regeringsunderlaget. Idémässigt kan par-

De danska Vietnam-kommittéernas ledare Otto Sand verkade under 15 år för Markus Wolffs östtyska utlandsspionage. (Foto ur *Stasi och Danmark*)

En delegation från Radikale venstre besökte det östtyska (kommuniststyrda) Bondepartiet i november 1986. (Foto ur *Stasi och Danmark*)

tiet beskrivas som en mer vänsterorienterad variant av det svenska Folkpartiet. Partiet har följdriktigt ingått i både socialdemokratiska och borgerliga regeringar.

I Danmark har också staten, på uppmaning av Folketinget (riksdagen), gått till offensiv för att om möjligt lagföra dem som gått Stasis ärenden. I augusti sammanträdde danska myndigheter med de östtyska arkivens företrädare. De tyska Stasi-arkiven är öppna dels för dem som finns registrerade där, dels för forskning. Och nu ställer man alltså upp även för information till andra länders rättsapparat – åtminstone för NATO-länder. Enligt den socialdemokratiska danske justitieministern Frank Jensen ska "mindre än 50 personer" vara berörda av de dokument som tyskarna ställt till danskarnas förfogande. Det är känt att dokumenten rör minst en tulltjänsteman och en journalist (*Jyllands-Postens* Tysklands-korrespondent Flemming Sørensen). I mellandagarna resulterade de också i att en dansk EU-tjänsteman i Bryssel greps för spioneri. Han hade haft ett förflutet i danska kommunistpartiets ungdomsförbund (DKU) och sedan sålt sina tjänster till Stasi. Han gick i Stasi under kodnamnet "Lenz", men hans verkliga namn har inte offentliggjorts. Ytterligare en person har gripits.

Bok och interpellation

Danska tidningar har rapporterat om hur en rad hemliga NATO-dokument via Stasi-agenter letade sig till Öst. Danmark förde ju också under många år en så kallad fotnotspolitik, man reserverade sig mot olika NATO-beslut. En linje som naturligtvis gynnade sovjetiska intressen. Danska politiker vill nu gå till botten med frågan.

Också i Norge har de nya Stasi-dokumentet väckt viss uppmärksamhet. Politiets Övervakningstjeneste (POT) har slagit till mot journalisten Stein Viksveen vid *Stavanger Aftenblad*. Viksveen, som nu arbetar som korrespondent i Bryssel, har enligt POTs uppgifter arbetat åt Stasi. Husrannsakan gjordes på redaktionen i Bryssel med hjälp av den belgiska polisen. Viksveen misstänks ha arbetat för Stasi i 30 år och för att ha överlämnat topphemliga NATO-dokument till Stasi.

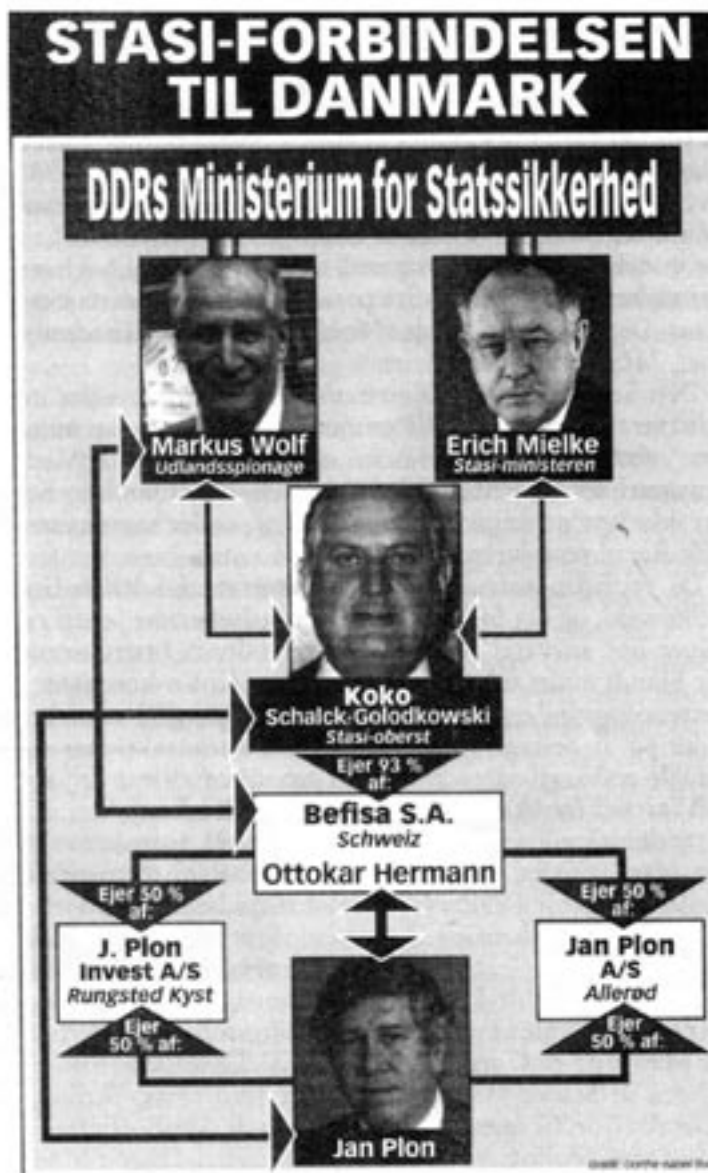
I Sverige har inga böcker motsvarande Herborgs/Michaelsons publicerats än. Professor Gösta A. Eriksson har dock skrivit en bok som behandlar bland annat svenska företags aktiviteter i Östtyskland, en bok som bygger på att Eriksson haft tillgång till Stasis arkiv. Boken kommer från trycket ungefär samtidigt som detta nummer av *Contra*. Flera svenska företag bidrog enligt Eriksson aktivt till att bygga upp den

östtyska statens förtryckarapparat. Vi får säkert anledning att återkomma till boken i Contra. Det finns också minst ytterligare en svensk ansökan om att få ta del av arkiven i forskningssyfte. Det tar dock cirka ett år innan ansökan behandlas av det så kallade Gauck-arkivet.

Riksdagsledamoten Sten Andersson, moderat från Malmö, har tagit upp Stasi-arkiven i en interpellation till justitieminister Laila Freivalds. Andersson skriver: "I dansk press förekommer uppgifter om att danska myndigheter kommer att granska olika register från f. d. Östtyskland för att kontrollera om danskar eller andra bosatta eller på annat sätt verksamma i Danmark varit engagerade som agenter för den östtyska säkerhetsstjänsten Stasi. Man räknar från dansk sida med att ungefär 50 personer finns i registret. Enligt uppgift har samma agerande redan gjorts av Norge där siffran drygt 30 har nämnts. Bakgrunden till agerandet är att Danmark och Norge anser att Stasi-agenter kan betraktas som tänkbara spioner och landsförrädare. På goda grunder kan misstänkas att Stasi hade agenter i Sverige som engagerats för spion- och underrättelseverksamhet. Då det inte framkommit i svensk debatt att svenska myndigheter i ovan nämnt ärende begärt tillträde till Stasis register önskar jag svar av justitieministern på följande fråga: Vilka åtgärder är justitieministern beredd vidtaga i syfte få reda på om svenskar eller andra eventuellt finns upptagna i Stasis register över spioner med verksamhet riktad mot Sverige?"

Freivalds svarade på frågan den 18 januari och sade att det tillhörde SÄPOs uppgifter att hålla efter Stasi. Hon avslöjade att ett tjugotal ärenden utretts sedan material kommit från Tyskland efter Murens fall. I inget fall hade dessa utredningar lett till åtal, de hade fallit antingen på att "brott inte kunde styrkas" eller preskription. Freivalds framhöll att Stasis underrättelseverksamhet hade en omfattning som torde sakna motstycke i historien. Hon var införstådd med att det kunde komma nytt intressant material och att det kunde finnas anledning för SÄPO att fortsätta arbetet, inte bara för att lagföra spioner utan också för att vi skulle få veta vad som hade hänt.

Avslöja Stasi-agenter i Sverige!
Amerikanska CIA lyckades efter Berlinmurens fall 1989 komma över 320.000

Den östtyska Stasi-förbindelsen till Danmark enligt den danska boken Stasi och Danmark av Mette Herborg och Per Michaelsen.

akter ur Stasis arkiv. Tyskarna har upprört krävt akterna tillbaka, men det var först i oktober 1999 som de amerikanska myndigheterna medgav att akterna faktiskt fanns i USA. Att få tag på så många akter måste ju sägas vara en av CIAs största framgångar. Men nu har tyskarna fått full tillgång till akterna. De flesta akterna rör naturligtvis övervakade personer, inte de agenter som stod för övervakningen. Man räknar med att 10-15 procent av akterna avser Stasi-agenter.

I början av december lyckades så den tyska underrättelsetjänsten knäcka krypteringsnyckeln på ett databand som omfattade de 15 000 östtyska agenter som var verksamma i Västtyskland vid Berlinmurens fall. Bara 5000 av dessa var identifierade tidigare. De övriga 10 000 lär få

det hett om öronen.

Låt oss hoppas att samma ska drabba svenska Stasi-agenter i en snar framtid. Än är alla brotten inte preskriberade och det finns all anledning att i offentlighetens ljus dra fram de personer som gått främmande maktens ärenden.

Men även det som inte är preskriberat är, som justitieministern påpekar, värt att dra fram i ljuset. Kanske skulle man enligt schweiziskt mönster kunna inrätta en särskild parlamentarisk kommission med historiker som får i uppdrag att utreda Stasi-verksamheten i Sverige och publicera namnen på dem som arbetat åt Stasi. Erikssons bok är mer inriktad på Stasis bevakning av svenskar i Östtyskland, mindre på vilka svenskar som arbetade åt Stasi.

Mannen som förstörde Dagens Nyheter

Av Tommy Hansson

Olof Lagercrantz föddes 1911. Under ett kvarts sekel innehade han centrala positioner inom *Dagens Nyheter* – som kulturchef 1951-60 och som en av tidningens chefredaktörer 1960-75 – och kunde under den tiden som en av landets ledande opinionsbildare utöva ett destruktivt samhällligt inflytande. Lagercrantz var en varm beundrare av Olof Palme.

Olof Lagercrantz hämmades tidigt av den svenska folksjukdomen tuberkulos, men kunde ändå göra snabb litterär karriär med lyriska verk som *Den döda fågeln* (1935), *Den andra sommaren* (1937) och *Linjer* (1962). Han har under årens lopp även utgett prosaverk, bland annat monografier över Dante, Stig Dagerman, Agnes von Krusenstjerna och August Strindberg samt den självbiografiska minnesboken *Min första krets* (1982).

Lagercrantz kom efter hand att tillägna sig ett kristendomsfientligt synsätt (i likhet med exempelvis Marx bekände han sig till kristna värderingar i sin ungdom). Enligt Sven Stolpe i dennes uppgörelse med Lagercrantz i boken *Olof Lagercrantz* (1980) blev Lagercrantz emellertid i tidernas fullbord "landets främste kristendomshatare".

Efterträdde Tingsten

Det var 1960 som Dagens Nyheter's legendariske chefredaktör Herbert Tingsten lämnade tidningen efter vissa motsättningar med paret Tor och Jytte Bonnier. Tingsten hade sedan han tillträdde sin befattning omedelbart efter Andra världskriget gjort DN till landets ledande tidning i intellektuellt hänseende och en kompromisslös röst mot kommunismens förtryck. Olof Lagercrantz utsågs till en av tidningens två chefredaktörer (den andre var Sven-Erik Larsson). Lagercrantz hade sedan 1951 varit kulturchef i samma publikation.

Lagercrantz skulle som chefredaktör sköta kulturavdelningen samt också överblicka ledaravdelningen; Larsson å andra sidan skulle ansvara för ledaravdelningen men gjorde inget anspråk på att bestämma över kulturen. Detta upplägg resulterade i en fortgående konflikt mellan de båda chefredaktörerna, ity Larsson ansåg La-

gercrantz alltför "dilettantisk" för att skriva ledare. Stolpe skriver så om Lagercrantz målsättning:

"Bakom ryggen på Larsson gjorde Lagercrantz ändringar i socialpolitiska ledare! Han ville införa ett helt nytt klimat, en helt ny politisk inriktning efter Tingstens fall. Själv saknar han varje skynt av spiritualitet och humor men ville ändå att ledarna skulle vara 'kvicka'. Men framför allt ville han bekämpa kristendomen, som han ju frenetiskt hatade."

Den ständiga konflikten mellan Larsson och Lagercrantz har också beskrivits av utrikesmedarbetaren Ulf Brandell, som redogjort för hur "Olofs stämna kunde höras ut i korridoren, och jag tänker att nu är fan lös". Det kan nämnas att Lagercrantz kände ett djupt förakt för konung Gustaf VI Adolf, om vilken Lagercrantz

De förstörde

Sverige

en gång yttrade: "Det var som fan – kan ingen pensionera den djävulen!"

Prokommunism

Under Tingstens chefskap framträdde Lagercrantz ofta som en servil beundrare av den store mannen, men sedan han själv tillträtt försökte Lagercrantz enligt Stolpe "utplåna varje spår av företrädarens åskådning i tidningen". Detta förhållande omvittnas också av Tingsten i dennes memoarer. I olika sammanhang skrev Lagercrantz sedan nedgörande artiklar om Tingsten. Först excellerade den senare, som själv kommer från en högborgerlig och militärt inriktad släkt, i utskällningar av den svenska borgerligheten, och därefter fick *Dagens Nyheter* under den lagercrantzka eran en närmast prokommunistisk inriktning vad beträffar den utrikespolitiska hållningen.

Den lagercrantzka släkten har rika förgreningar till andra förnäma ätter i Sverige, såsom släkterna Hamilton, Geijer, Wrangel, von Krusenstjerna med flera. Upphovet till lagercrantzarna hette ur-

Olof Lagercrantz – amoralisk destruktör.

sprungligen Magnus Gavelius vilken kom från Gävle; 1682 adlades han med namnet Lagercrantz under Karl XI's regim.

Enligt Sven Stolpe fanns det en enda orsak till Lagercrantz infama kritik av Tingsten: den senares kampanj för att omöjliggöra den sovjetiske partisekretären Krusjtjevs besök i Sverige; enligt Lagercrantz hade Tingsten tvärtom bort öppna fannan för den ansedde utrikesgästen, som en gång förklarat att han ämnade "begrava" västvärlden. Efter Lagercrantz svinaktiga beteende bröt Tingsten alla förbindelser med DN.

Den fine skribenten Jolo tillhörde de forna medarbetare som sade upp bekantskapen med tidningen efter Olof Lagercrantz tillträde, bland annat sedan den senare försvarat den antisemitiska vänster-tecknaren Lars Hillersberg (än i dag DN-medarbetare). En rad andra kulturpersonligheter delade Jolos syn. Det var under Lagercrantz tid i början på 1970-talet som de marxistiska journalisterna Jan Guillou och Peter Bratt i samband med "IB-affären" avslöjade vitala delar av den svenska underrättelsetjänsten.

Den före detta medarbetaren Ebbe Linde kritiserade den lagercrantzka regimen för att inte vilja inse realiteten i det sovjetiska hotet mot Sveriges säkerhet, utan tvärtom föredrog att avfärda de flesta antydningar därom såsom varande "mccarthyism". Antikommunistiska och antisovjetiska inlägg utsattes rutinmässigt för ren censur.

Maoistisk medlöpare

Med ovan tecknade bakgrund ter det sig lång ifrån sensationellt, att Olof Lagercrantz ställde sig i främsta ledet bland vårt lands aningslösa Mao-beundrare. Lagercrantz har därför en given plats som ma-

Den globala nationalismen

Detta är ett lagarbete där två av deltagarna är idéhistoriker med den europeiska traditionen som forskningsområde medan den tredje är freds- och konfliktforskare med bakgrund som ekonomhistoriker. Författarna har inte gjort det lätt för sig då de valt att knåda ihop sina bidrag till en gemensam framställning, som de tar kollektivt ansvar för istället för att hålla sig till den vanliga metoden att låta var och en skriva sitt eget avsnitt. Den uppgiften har de lyckats väl med. Däremot blir man en smula betänksam när man läser innehållsförteckningen och finner att endast ett av de nio kapitlen handlar om företeelser utanför Europa. Det förklaras med att nationalismen kan relateras till Europas kolonialisering av den övriga världen och att det således var européerna som sådde den nationalistiska vinden som de numera får skörda i form av nationalistisk storm. Näja det stämmer ju med bokens grundläggande tes att den moderna nationalismen har uppkommit och utvecklats ur den statsordning som uppstod som resultat av den westfaliska freden som år 1648 avslutade det 30-åriga kriget. Därigenom inleddes den historiska period som vi nu upplever slutet av, såvida vi inte till äventyrs redan har glidit in i en efterföljande "post-westfalisk" period. Här kan givetvis en mycket allvarlig invändning riktas mot hela upplägget: det blir svårt att komma till

rätta med de olika – ganska så primitiva och svagt filosofiskt underbyggda formerna för nationell gemenskap med taggarna riktade utåt som onekligen fanns i äldre tider och som onekligen finns på de flesta håll i världen även i våra dagar. Ingalunda behöver väl folk i allmänhet några djupsinniga filosofiska motiveringar för att tycka att man själv gör rätt och att de annorlunda i bästa fall betar sig löjligt och i värsta fall kriminellt. Den grundläggande tesen, som författarna valt är emellertid den att den moderna västerländska nationalismen med dess avläggare i andra delar av världen på ett märkbart sätt skiljer sig från allt slags primitivt stamtänkande. Alltså går de med frejdigt mod igenom det mesta av det som tänkts ihop och publicerats i den nationella frågan av filosofer huvudsakligen i Tyskland och Frankrike men även i England och USA och givetvis i de nordiska länderna alltsedan 1700-talet fram till våra dagar. Givetvis konfronteras allt detta tankegodis med den krassa verkligheten och inte helt överraskande blir slutsatsen den att praktiskt taget alla motiveringar för den egna nationens särart vilar på mycket bräcklig grund. Det är ju en ganska lätt match och kan till och med bitvis vara riktigt roande, men det förklarar ju ändå ingenting av den hemska verklighet som vi upplevt under vårt eget så förträffliga århundrade med alla dess folk-

mord och enstaka mord på representanter för misshagliga folkgrupper liksom dess folkfördrivningar och enstaka mobbningsbeteenden om vartannat. Faktiskt förhåller det sig ju så, att inga som helst intellektuella argument biter på den som verkligen är troende, att föreställningen om den egna gruppens överlägsenhet och alla andras underlägsenhet är självmotiverande antingen det nu må gälla klasskampen eller hudfärgen eller religionen eller någonting annat därmed är emellertid ingalunda sagt att sådana här genomgångar av ideologibeståndet skulle vara onödiga eller överflödiga – långt därifrån.

Praktiskt taget alla skrivelser om nationalitetsproblemet från de senaste två-tre århundradena grupperar sig kring de tyska respektive franska erfarenheterna av försöken att skapa – ja verkligen skapa – en nationell identitet, att bygga upp en gemenskap av någonting som från början var synnerligen splittrat och i och för sig skulle ha kunnat utvecklas i helt andra riktningar. Skillnaden tycks enligt författarnas framställning till betydande del bero på förekomsten respektive bristen på gemensamt språk inom "enhetsområdet". Den franska staten kom redan för borte-mot 400 år sedan att utgöra en politisk enhet inom ett geografiskt sammanhängande område som emellertid var så splittrat i språkligt hänseende att vanligt folk

oistisk medlöpare i Andres Kungs insiktsfulla skildring av politisk naivitet *Vindens barn* (1983). Lagercrantz vallades runt av Peking-guiderna medan han ännu var chefredaktör på *DN* i början av 1970-talet. Resultatet blev en i väsentliga stycken devot skildring av Maos rike i form av en extremt lång artikelserie. Kung citerar följande exempel:

"Kommunismen, och den kinesiska kommunismen inte minst, är helt genomsyrad av de västerländska värderingarna och förvaltar Prometeus-traditionen inom mänsklighetens historia" (*DN* 20/2 1971). Vidare hävdade Lagercrantz i pinsam kontrast mot det verkliga förhållandet att "det är ett faktum att brutala utrensningar, skenrättegångar av häxprocesskaraktär med ofattbara bekän-

nelser och självanklagelser, sådana som världen bevittnat inom den kommunistiska världen från Moskvarättegångarna på trettioalet och framåt, inte är kända i Kina."

"Lagercrantz", anser Stolpe, "markerade sin dristiga radikalism genom att iföra sig den nationella kinesiska folkkostymen – en brun sammetskostym, med jackan knäppt upp till halsen".

Till detta kommer att Sveriges ledande tidning med Lagercrantz gillande regelmässigt intog en extremt USA-kritisk hållning under Vietnamkriget och, icke minst genom utrikesmedarbetaren Sven Öste, och ägnade sig åt en allmänt spridd skön-målning av Nordvietnam och Viet Cong (FNL). Denna hållning låg väl i linje med regeringen Palmes inställning i frågan och

har möjligen också i sin tur påverkat politiken. Lagercrantz var en stor beundrare av Palme, vilken han betecknade som "...lättretlig, elegant och alltid redo till aktion".

I likhet med Palme kom Olof Lagercrantz i ett slags trots att fjärra sig från sin högborgerliga släktbakgrund och har – liksom Palme – av många släktingar setts som ett "släktens svarta får". Kanske nyckeln till Lagercrantz inställning ligger i en grundläggande amoralisk hållning i kombination med en vilja att chockera och utmärka sig.

Eller som Sven Stolpe uttrycker det: "Lagercrantz är omvänd till extrem hatare av alla borgerliga livsvärden och unnar den klass han utgått från allt ont".

Olof Lagercrantz är äldre bror till den välkända radiopersonligheten Lis Askund.

från olika delar av landet knappt kunde kommunicera med varandra. Det var först under revolutionsperioden på 1790-talet som överheten började uppmärksamma det problemet och sedan dess har ett målmedvetet enhetsarbete pågått särskilt med hjälp av folkskolan och den allmänna värnplikten. I Tyskland var utgångsläget det rakt motsatta i och med att det – åtminstone i de så kallade bildade kretsarna – fanns en delvis historiskt betingad känsla av någon sorts enighet i politiskt och kulturellt hänseende och dessutom ett språk som trots oundvikliga dialektala skillnader dock kunde tjäna som gemensamt kommunikationsmedel för de allra flesta tyskar oavsett bildningsnivå. Eftersom målsättningen har varit densamma i båda fallen att skapa ett kollektivt medvetande och en kollektiv gemenskapskänsla – har metoderna för framkallandet av denna sammanhållning egentligen bara skilt sig så tillvida att man valt olika sorters historiska minnen och andra symboler att satsa på. Därigenom förklaras även varför de båda länderna valt så helt olika principer vid fastställandet av medborgarskap. Frankrike har ju valt "ius soli" medan "ius sanguinis" gäller i Tyskland. Det innebär i klartext att medborgare i Frankrike blir var och en som är född inom landets gränser liksom var och en som har flyttat dit och bekänner sin anslutning till den franska civilisationen. I Tyskland däremot kan ingen – annat än undantagsvis – bli medborgare, som inte har tyska föräldrar. Däremot kan vederbörande vara född var som helst i världen. Uppenbart är att denna tyska medborgarskapsprincip helt kan förklaras av den ursprungliga politiska splittningen i det tyska språkområdet. På senare tid har den som känt fått absolut icke avsedda effekter genom att ett stort antal östeuropéer som alls inte talar tyska, men som mer eller mindre trovärdigt lyckats hävda tysk härstamning erhållit medborgarskap, medan andra och även tredje generationens ättlingar till gästarbetare, som inte kan tala något annat språk än tyska, alljämt rättsligt sett betraktas som främlingar.

Som redan nämnts fick folkskolan och värnplikten stor betydelse för framskapandet av nationalkänslor i den europeiska kulturkretsen. Därmed kommer man in på en av bokens huvudteser, nämligen nationalismens demokratiska eller – kanske man skall säga – rätt och slätt folkliga förankring. Det var onekligen de suveräna

furstarna som hade skapat en aktningvärd maktapparat var och en inom sitt geografiskt avgränsade område, under den period som följde på den westfaliska freden. Under 1800-talet ifrågasattes emellertid i allt vidare kretsar deras maktfullkomlighet på grund av bland annat stigande allmänbildning och stigande levnadsstandard. Därigenom trängde sig nya samhällsklasser fram till ledningen av staterna, och de krävde först att få dela makten med sina furstar men sedan alltmer eftertryckligt att själva få sitta sig vid statens roder. Vad som gällde primärt härvidlag för alla sorters maktbärande var givetvis att försäkra sig om lojalitet hos så stor del av befolkningen som möjligt. I och med att staten kom att likställas med nationen ledde detta till nationalkänslans "demokratisering" på så sätt att de maktbärande så att säga "köpte" denna lojalitet som framför allt yttrade sig i form av skattskyldighet och krav på allmän värnplikt genom att bevilja rösträtt som så småningom blev allmän, skolundervisning som var ett utmärkt medel för nationalistisk indoktrinering, sociala förmåner – sjukpenning, pension och dylikt – som åtminstone till en början ingalunda var avsedda för utomstående. Ja, här går författarna så långt att de talar om välfärdsstaten som nationalstatens högsta stadium.

Ett frågetecken som ingalunda ritas ut i den här skriften är problemet varför vissa "multietniska" stater till exempel före detta Jugoslavien och före detta Sovjetunionen liksom inte minst det en gång så stolta habsburgska väldet uppenbarligen lidit av sådana interna motsättningar att de sönderfallit i sina beståndsdelar så snart centralregeringen av någon anledning har kastat in handduken, medan andra statsbildningar som likaledes kommit att omfatta flera olika folkgrupper, exempelvis den schweiziska federationen, uppvisat en aktningvärd stabilitet.

Kanske är problemet olösligt, om man inte betänker att intet som helst kollektivt medvetande kan "skapas" uppifrån utan att en betryggande stor andel av befolkningen redan har en känsla av samhörighet och/eller känner på sig, att den bestående regimen med alla dess tillkortakommanden dock utgör ett bättre alternativ än vad som helst annat. I det senare fallet brukar inte regionala motsättningar leda till inbördeskrig utan möjligen till lokala satsningar på hembygdsromantik.

Onekligen är det de mest enhetliga sta-

terna som har lyckats bäst med att genomföra det nationella sammanhållningsprogrammet. I boken ges flera exempel på länder som endast skenbart och ytligt sett är enhetliga, och Storbritannien anförs som ett sådant, eftersom Skottland och Wales, liksom Irland helt – eller som i vårt århundrade bara delvis – intagit en underordnad ställning i förhållande till den engelska härskargruppen. Där är det nu endast irländarna som på fullt allvar har målt sig ur den från början påtvingade gemenskapen, detta trots att de helhjärtat har antagit erövrarnas språk vilket bevisar att även andra saker än språket till exempel religionen, kan tjänstgöra som nationellt identitetsskapande markeringar. Hatet mellan katoliker och protestanter i Ulster påminner ju på ett så kusligt sätt om motsvarande företeelser i det forna Jugoslavien liksom på flera andra håll i världen, att man måste fråga sig vilken kraft det är som får människor att gå löst på varandra utan annan anledning än att de betraktas som representanter för fiendegruppen, inte som individer. Det förefaller alltså inte vara någon lätt uppgift att skapa en känsla av gemenskap med mindre än att det finns ett gemensamt projekt att verkligen samlas kring. Det finns ju gott om exempel där försöken att samla folket kring historiska minnen bara har runnit ut i punschpatriotiska festtal som i 1800-talets Sverige eller i väpnat avståndstagande från en härskande förtryckargrupp som anses utnyttja de vackra fraserna enbart för att förgylla sin egen maktposition, som exempelvis i forna Jugoslavien. En hemsk tanke tränger sig fram här: kanske nationalstatsprojektet bara är en sorts överbyggnad som måste vila på en stabil materiell grund för att kunna fungera. I så fall känner man ett behov att vända på hela frågeställningen. Kanske problemets lösning ligger i förmågan att finna en balanspunkt, där lokala och andra varianter inte utgör något hot mot systemet, där det alltså finns tillräckligt starka sammanhållande krafter för att avvikelser trots allt skall kunna tolereras. I boken ges ett verkligt praktexempel på detta. Det gäller de tysktalande elsassarnas önskemål att få sjunga marseljåsen den 14 juli lika väl som Oh Tannenbaum den 24 december. Uppenbarligen kan denna önskan bara tillfredsställas inom Frankrikes gränser.

Birger Larsson

Den globala nationalismen av Björn Hettne, Sverker Sörlin, Uffe Östergård SNS förlag ISBN 91-7150-627-6

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammansätts av Tommy Hansson och Carl G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är en sammanfattning av originalkällan om inte annat markerats med citationstecken.

Kristdemokraterna vänder om bögar

För alla konservativt betonade *Contra*-läsare kom det nog som en mindre trevlig överraskning, när Kristdemokratiska samhällspartiet enligt en nyhetsartikel i partiorganet *Kristdemokraten* i somras börjat samarbeta med den obskyra organisationen Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) i Malmö. Det innebär att många bibeltrogna och/eller socialkonservativa människor i vårt land kände sig partipolitiskt hemlösa.

I den uppmärksammade tidskriften *Salts* första nummer (1/1999) heter det: "För det mest signifikanta bidraget svarar dock Den store ledaren Alf Svensson, och den vise och milde Jerzy Einhorn i en artikel med rubriken *Homosexuellas lika rättigheter*. Till innehållet är det en floskulös plädering, med de obligatoriska hänvisningarna till Förintelsen, för att även homosexuella skall omfattas av den redan missbrukade lagen om 'hets mot folkgrupp', och att detta måste ligga i linje med partiets ideologi. Det skulle alltså inte ens ta ett år efter böglöbbens makt demonstration i Uppsala domkyrka innan kd kryper för RFSL."

Pastor Lewi Pethrus, initiativtagaren till det kristdemokratiska partiet, tager sig för pannan i sin himmel.

Ny Nobel-radikal

För tredje året i rad har Svenska akademien haft den dåliga smaken att utse en doktrinär vänsterman till nobelpristagare i litteratur. Efter att 1997 ha valt den italienske pajasen-dramatikern Dario Fo och 1998 den portugisiska kommunistpartimedlemmen José Saramago, stannade man denna gång för tysken Günter Grass, vilken veterligt inte är partimedlem men under många år med robotlik instinkt gång på gång tagit ställning för vänsterradikala åsikter och krav.

Akademiens val av pristagare har blivit något av ett problem för Sveriges natio-

Günter Grass slår på propagandatruman...

nella image bland mer civiliserade folk och nationer. Få är de gånger som riktigt värddiga litteraturpristagare fått göra resan till Stockholm för att ta emot prischecken ur den svenske monarkens hand, men några gånger har det trots allt skett – vi drar oss till minnes namn som Alexander Solsjenitsyn, I.B. Singer, Czeslaw Milosz och Saul Bellow. Att Günter Grass nu tilldelas priset för romaner han skrev för 35-40 år sedan sedan – *Blecktruman*, *Katt och råttor*, *Hundår* – visar att han mer än något annat belönas för "lång och trogen tjänst" på parnassen.

Blecktruman har av vissa kritiker höjts till skyarna som en mästertlig uppgörelse med nazismen men kan inte sägas nå upp till samma litterära höjder som exempelvis Solsjenitsyns uppgörelse med sovjetkommunismen, *Gulagarkipelagen*. Grass saknar dessutom den ryske författarens ideologiska skarpsinne och förmår inte ge någon trovärdig förklaring till varför tyskarna kunde anamma nationalsocialismen.

Günter Grass var länge talskrivare och påhujare åt den socialistiske västtyske kanslern Willy Brandt och hade i likhet med Brandt uppfattningen, att nyckeln till världsfred låg i att tillfredsställa Sovjetunionens önskemål. Om USA har han sagt att det upprättats på "stulen jord och folk-

mord på indianerna". Givetvis ställde sig Grass, i likhet med större delen av den västerländska "intelligentian", ytterst kritisk till Reagan-administrationens framgångsrika sovjetpolitik, vilken han ansåg vara en fara för världen. Grass delade frikostigt ut varningar till kalla krigets hjältar såsom Reagan, Helmut Kohl och påven Johannes Paulus II. Günter Grass har inte med ett ord så mycket som antytt att det var just dessa ledare som starkt bidrog till att Berlinmuren föll och sovjetväldet upplöstes.

Någon sade en gång att det finns två typer av nobelpristagare i litteratur – de som inte behöver denna ära och de som inte förtjänar den. Vilken kategori Günter Grass tillhör överlåter vi åt läsarna att bedöma.

Fram för plasten!

"Regeringen ylar om att vi ska skapa en giftfri miljö. Det är rena dumheterna." Så provokativt skriver Per Ericson, kopplad till Timbro och insiktsfull medarbetare i den nya tidskriften *m2*. Ericson fortsätter sedan med att ge en rad exempel på några "giftiga" ämnens företrädare, bland annat det synnerligen effektiva malariebekämpande medlet DDT vilket miljöfanatikerna naturligtvis vill totalförbjuda överallt.

Per Ericsons favorit är plasten – den kan användas inom sjukvården, som matemballage, i byggnadsbranschen och så vidare. Ändå har plasten blivit något av en symbol för allt som uppfattas som konstgjort och farligt i vår civilisation. Det är dags att ompröva den inställningen, menar Per Ericson i *m2*.

Stängt Barsebäck

Imånadsskiftet november/december stängdes reaktor 1 vid Barsebäcks kärnkraftverk. Enligt de politiska maktavarna som en följd av folkomröstningen om kärnkraften 1980.

Vid folkomröstningen 1980 hade mellan 1,5 och 2 miljoner människor som idag är avlidna rösträtt. Och mer än 2 miljoner nya röstberättigade har tillkommit. Personer som inte ens var födda vid folkomröstningen är idag tillräckligt gamla för att ha rösträtt. Och de yngsta som fick rösta 1980 är idag 39. Ändå hänvisar politikerna till utfallet av folkomröstningen!

När Barsebäck 1 nu stängs blir resultatet att vi istället kommer att få motsvarande energi från danska kolkraftverk och tyska kärnkraftverk.

Upp och nedvända världen

blev det när Göran Persson i valkampanjen 1998 lovade enhetstaxa på dagis och moderaterna reflexmässigt gick emot. I kommunalpolitiken hade det nämligen sedan länge varit moderaterna som drivit linjen att dagistaxorna inte ska vara kopplade till inkomsten, medan socialdemokraterna lika ofta drivit motsatsen. Många socialdemokratiska kommunalpolitiker vände sig därför mot Göran Perssons förslag.

En studie som gjorts av dagistaxorna i landet visar att det faktiskt är borgerliga kommuner som står för enhetstaxorna. 22 av 99 borgerligt styrda kommuner har enhetstaxa, medan bara 5 av 112 socialistiskt styrda kommuner har enhetstaxa.

(Från Riksdag & Departement)

Hej Du-partiet

Ett av partierna som ställde upp i förra årets EU-val hade det lite annorlunda namnet "Hej Du-partiet". Contra vill inte undanhålla läsarna udda politiska företeelser, så vi kontaktade partiet för att få veta mer. Partiet säger sig inte ha något allmänt program utan är ett frågeparti för dem som vill reparera och bygga om sina motorfordon själva. Partiet med säte i Helsingborg misstänker att det kommer skärpta regler i hjärtefrågan framöver. Eftersom man inte hade någon valbudget blev det magert med både informationen och rösterna.

Dyrt kretslopp

Det kostar minst 50 gånger så mycket att återanvända hårdplast som att slänga den på tippen. Det är en statlig utredning som konstaterar detta. Utredningen är gjord som en bilaga till Långtidsutredningen av Michael Borschers vid NUTEK (Närings- och teknikutvecklingsverket). Borschers har räknat med den tid hushållen använder för att sortera avfall samt de kostnader som finns i själva återvinningssystemet. Han påpekar att det råder stor okunnighet om kostnaderna i avfallshanterings-systemet och att det alltför ofta görs program för återvinning utan att hänsyn tas till ekonomiska realiteter.

Den som besökt en skräpig kommunal återvinningscentral kan annars lätt konstatera att de flesta kommer dit med bil och att det är väldigt lite sopor per bil som körs. Man behöver inte vara Einstein för att förstå att bensinkostnaden per transporterat

kilo avfall är betydligt högre med nuvarande system än med gammeldags sopbilar.

Socialismen ett hot mot Sverige som teknologisk spetsnation

Sverige ligger - näst Finland - i täten i världen när det gäller spridningen av mobiltelefoner. Helt klart är det Ericsson och Nokia som bidragit till denna framskjutna position, men också mobiletelefonbolagen Telia, Europolitan, Comviq, Sonera och Telelinja (de två sistnämnda i Finland). Mobiletelefonbolagen har konkurrerat om att erbjuda bästa täckning och utbyggnaden har skett snabbt. Under år efter år har bolagens ägare pumpat in hundratals miljarder, några år till och med miljarder, i de förlustbringande mobiletelefonbolagens utbyggnad av näten. Investeringarna har skett i medvetande om att när nätet väl var på plats skulle det vara möjligt att serva många kunder med förhållandevis begränsade rörliga kostnader. Den tiden är här nu och sedan 1998 går mobiletelefonbolagen med vinst. Allteftersom antalet användare ökar kommer vinsterna också att öka. Bolagen kommer antligen att få avkastning på de investeringar på många miljarder som de gjort i nätutbyggnad.

Ätminstone trodde de det, tills en socialistisk tvångströja i form av Mona Sahlin hotar med annat. Enligt Mona Sahlin ska regeringen ligga fram ett förslag om att andra bolag enligt lag ska ges rätt att utnyttja de tre svenska bolagens redan utbyggda nät. Hon har nämligen funnit att priserna på mobiletelefonsamtal inte sjunkit i Sverige lika mycket som i utlandet. Mobilbolagen har nämligen haft samma prisfilosofi som Telia under decennier berömt sig av för det fasta nätet. Låga inträdeskostnader för att öka täckningen, men höga rörliga kostnader när kunderna väl blivit abonnenter.

Om Mona Sahlins förslag går igenom kommer det att visa att den som tar stora ekonomiska och tekniska risker inte kan räkna med att få skäligen avkastning på sina investeringar. Så fort investeringen börjar generera skaplig avkastning kan staten gå in och reglera bort vinsten genom att låta andra utan risktagande eller miljardinvesteringar utnyttja vad andra skapat.

Det är ingen tvekan om att andra framtidssatsningar kommer att lida av en sådan politik. Vad kommer till exempel att hända med bredbandsatsningarna? Vem vill investera i bredbandsutbyggnad

om det står klart att dessa jätteinvesteringars avkastning kan exproprieras av statsmakterna helt godtyckligt, när riskerna och kostnaderna väl är avklarade?

Gudrun Schymans flytt

Gudrun Schyman försöker med olika knep med folkbokföringen minimera sin egen skattebelastningen, samtidigt som hon framgångsrikt torgför åsikten att personer med hennes inkomster bör betala mer skatt.

Gudrun Schyman, som är riksdagsman från Stockholm, har köpt en gård i Skåne för 825.000 och även passat på att skriva sig där - för säkerhets skull i december så att hon klarar sig med Stockholms lägre kommunalskatt även under år 2000. Genom att vara skriven på gården ska hon få traktamenten och reseersättningar från Riksdagen som motsvarar ungefär 110.000 kronor - till största delen skattefritt. Om hon lånat till hela köpeskillingen skulle kostnaderna för räntor och fastighetsskatt bli cirka 50.000 kronor. Efter avdrag för den skatt som hon trots allt får betala för merinkomsterna blir det cirka 30.000 kronor netto över. Genom att formellt bo i Simrishamn istället för i Stockholm får hon dessutom obegränsat antal fria resor till Skåne - hittills har hon bara fått fria resor när hon varit på tjänsteuppdrag i Skåne. Hon har redan i december skickat in räkningar på traktamentsersättning med mera, som grundar sig på att hon bor i Skåne. Hennes "sambo" Leslie Fuchs bor dock i folkbokföringen kvar i Gudrun Schymans lägenhet i Gamla Stan.

Enligt folkbokföringslagen ska man vara folkbokförd där man är att anse som bosatt, vilket är den ort där man "regelmässigt tillbringar sin dygnsvila". Det finns äckligt integritetskränkande blanketter som ska fyllas i när skattemyndigheterna vill utreda var man "regelmässigt tillbringar sin dygnsvila". Med tanke på Gudrun Schymans arbetsuppgifter är det nog ingen diskussion om att hon tillbringar dygnsvilan i Stockholm.

Det finns ett undantag i folkbokföringslagen just för riksdagsmän. Det vore ju inte rimligt att hela landet skulle representeras av stockholmare... Det är bara det att undantaget, som finns i 10 paragrafen i folkbokföringslagen, gör det möjligt för riksdagsledamoten att vara skriven där han/hon hörde hemma innan uppdraget som riksdagsman. Inte att flytta till valfri ort. Men sådana lagar gäller väl bara för andra.

UTLANDS-NYTT

Buchanan gör ett nytt försök

I det republikanska primärvalet i New Hampshire 1996 – som traditionsenligt inleder valkampanjen – överraskade Pat Buchanan med att vinna. Buchanan attraherade företrädesvis partiets nationellt sinnade konservativa. I år kommer inte detta att upprepas. Buchanan har nämligen lämnat Grand Old Party (GOP) och anslutit sig till Ross Perots Reform Party (Reformpartiet). (Republikanernas kandidater redovisas på annan plats i detta nummer). Det är inte ens säkert att Buchanan blir utsedd till Reformpartiets kandidat i presidentvalet; han har konkurrens av Minnesota-guvernören och förre proffsbrottaren Jesse Ventura och multimiljardären Donald Trump.

Många ställer sig frågan hur en omvittnat intelligent och värtalig politiker som Patrick J. Buchanan kan förespråka en så otidsenlig och uppenbarligen förlorande politik som han gör. Buchanan är handelsprotektionist som medelst höjda tullavgifter vill skydda den amerikanska marknaden från utländska produkter, främst från länder i Ostasien. Han säger sig vilja företräda "den vanlige arbetarens" intressen och vill isolera Förenta staterna från den globala arenan genom att dra tillbaka de amerikanska styrkorna från en rad länder, däribland de omkring 35 000 amerikanska soldater som befinner sig i Korea till Sydkoreas beskydd.

Det här synsättet innebär ett kraftigt avsteg från modern amerikansk konserva-

tism och ansluter närmast till de ideal som förespråkades av atlantflygaren och pronazisten Charles Lindbergh på 1930-talet.

Pat Buchanan är en intellektuell som en gång var talskrivare åt president Richard M. Nixon och därefter under många år verkade som respekterad krönikör i amerikansk press och som TV-kommentator. Han har också publicerat en rad böcker. I den senaste, *The Great Betrayal* (Det stora sveket), förespråkar författaren att USA nedmonterar de organ som främjat frihandel sedan Andra världskriget; inför 15-procentiga tullavgifter över hela linjen för produkter från alla jordens länder utom möjligen Kanada; och inför tunga tilläggsavgifter visavi fattiga länder. I boken menar Buchanan också, att USA borde ha överlätit åt Hitler och Stalin att göra upp utan amerikansk inblandning.

Buchanans protektionistiska och isolationistiska linje har placerat honom på vänsterkanten i flera frågor. I sin bok menar han exempelvis, att världens fria marknader är att likna vid "djungelns lag". Han har också skämtsamt anklagat den republikanske toppkandidaten, guvernör George W. Bush, för plagiat när denne talat om en "barmhärtig konservatism". Vidare är Buchanan för ökat arbetslöshetsunderstöd och ökade offentliga utgifter i sjukvården. Hans tidigare formulerade krav om att dra ner på de offentliga utgifterna hörs knappast längre, och skattesänkningar är han ingen anhängare av.

"Det här är inte den konservatism som förespråkas av Ronald Reagan, Barry Goldwater eller William F. Buckley, Jr.", konstaterar Ramesh Ponnuru i en artikel i *National Review* den 11 oktober 1999. Den paleokonservative analytikern Samuel Francis har i en bok fört fram åsikten, att "buchananismen" till skillnad från den konventionella amerikanska konservatismen (som innehåller ett betydande mått nyliberalism) har en uttalad social bas i det den utgår från de "medelamerikanska radikalerna" (*Middle American Radicals, MAR*). Denna kategori utgörs av vita från den lägre medelklassen, vilka upplever sig vara kulturellt och ekonomiskt missgynnade. Denna gruppering tycker inte, till skillnad från mer etablerade konservativa kategorier, att regeringsbyråkratin är för stor.

"Bara Buchanan", skriver Francis i boken *Revolution from the Middle*, "lyckades fånga den märkliga syntesen av höger och vänster som karakteriserar MARs politiska tro – dess kombination av kulturkonservativ moral och sociala uppfattningar med stöd för ekonomiskt vänsterriktad politik såsom offentlig sjukvård, socialförsäkring, arbetslöshetsunderstöd och ekonomisk nationalism och protektionism."

Buchanans uppsättning åsikter och synpunkter må vara en nyhet som ideologi, men till stor del kan den härledas till den strategi som Richard Nixon tillämpade för att nå Vita huset och som då kallades "George Wallace-rösten" med hänvisning till den populistiske Alabama-guvernören. Nixon var nämligen Buchanans politiske mentor.

Pat Buchanan har lyckats få stöd av det amerikanska transportarbetarförbundets ordförande Jimmy Hoffa, Jr. När detta skrivs i början av januari 2000 är det emellertid oklart om Buchanan alls kommer att bli nominerad som presidentkandidat för Reformpartiet. Och Buchanan är flera nummer mindre än vad hans förebild Nixon var som politiker.

Grundtipset är därför att Patrick J. Buchanan – även om han skulle nomineras av Reformpartiet – har obefintliga chanser att bli Förenta staternas 43:e president. Troligen kommer han även om han blir nominerad att göra sämre ifrån sig än i presidentvalen 1992 och 1996.

Tommy Hansson

The Deformed Party

Reformpartiets förhoppningsfulla enligt en amerikansk tecknare; från vänster Ventura, Buchanan och Trump (den lille mannen i stor hatt är Ross Perot).

Rak vänster mot Clinton

Alla som läst *Contras* artiklar om president Bill Clinton har kunnat konstatera, hur USA:s 42:a president på ett systematiskt sätt drivit lögnen i system. Bedömare på vänsterkanten har haft för vana att avfärda sådana skrivelser som "högerpropaganda". Men det är inte bara från höger Clinton utsätts för kritik. I sin bok *No One Left to Lie to: the Triangulations of William Jefferson Clinton* (Verso förlag, 1999) tar den brittiske vänsterskribenten Christopher Hitchens heder och ära av Clinton. Hitchens har följande åsikt om vänsterns respektive högerns motvilja mot presidenten (citerat ur *Finanstidningen* 12/12 1999):

"Det är högerns motvilja som behöver förklaras, vänsterns borde vara en självklarhet. Av det enkla skälet att vänstern alltså Clinton kom till makten fått nöja sig med fraser, medan högern har sett sitt program genomföras till punkt och pricka... Man spelar folkligt inför folket, samtidigt som man diskret låter förstå att etablissemangen inget har att frukta. Man talar vänster och agerar höger."

Nu stämmer inte detta helt och fullt. Den så kallade kristna högern och andra som kritiserar USA för att ha den mest liberala abortlagen i världen (abort tillåts fram till födelseögonblicket) har exempelvis inte haft något att hämta av Clinton, som tvärtom lagt in sitt veto mot att förbjuda den mest brutala abortformen. Inte heller har antifeminister och kritiker av den vildvuxna miljöbyråkratin haft någon anledning att applådera Clinton-administrationens aktiviteter. Däremot är det sant att Förenta staternas ekonomi under Clintons mandattid fortsatt framåt, oavsett om nu detta beror på en högkonjunktur som skulle funnits ändå eller en medveten clintonsk politik.

Icke desto mindre kanske Clintons goda aktier hos den amerikanska vänstern är på väg ner från sin högkonjunktur. Allt ljugande och allt amoraliskt utrikespolitiserande tar till slut ut sin rätt. När det gäller sistnämnda område sa Clinton i valkampanjen 1992 att USA skulle kräva respekt för mänskliga rättigheter av Kommunistkina. I verkligheten har Clintons regim strukit Peking medhårs i syfte att trygga goda handelsförbindelser och till och med tagit emot kampanjunderstöd av rika kineser i sold hos de kommunistiska makthavarna. Dessutom tycks det vara klarlagt att Clinton i bästa *Wag the Dog*-stil beordrade ett flygan-

grepp mot bland annat en läkemedelsanläggning i Sudan för att komma ifrån Lewinsky-skandalen.

(I filmen *Wag the Dog* beordrar USA:s president ett anfall mot Albanien i syfte att undgå en sexskandal).

"Vad det ytterst gäller", skriver Jan Söderqvist i *Finanstidningen* apropå Hitchens bok, "är, återigen, om det är acceptabelt att köpa svek och lögn från den som, möjligen lögnaktigt, säger sig vara det minst onda."

Ryska journalister belönas

De båda ryska journalisterna Grigorij Pasko och Aleksandr Nikitin har belönats med utmärkelserna "Freedom to Write" av PEN Center USA West. Enligt motiveringen heter det att Pasko och Nikitin varit besjälade av en "heroisk beslutsamhet att informera världen om de kärnvapenrelaterade farorna i Ryssland".

Båda pristagarna har tvingats tillbringa tid i ryska fängelser för sitt journalistiska arbete att avslöja den sovjetiska marinens inblandning i nukleär förorening i Ryssland. PEN slår fast att "behandlingen av Pasko och Nikitin har belyst... en oroande trend i Ryssland". Under tiden har de ryska myndigheterna riktat nya anklagelser mot Nikitin som haft "stadsarrest" i Sankt Petersburg från och med 1998.

(*The Baltic Media Monitor*)

MPLA kränker pressfriheten

Ingen avmattning av striderna mellan MPLA-regimen och befrielseörelsen UNITA kunde förmärkas när det nya millenniet inträdde. Inbördeskriget i Angola går nu in på sitt 26:e år och inverkar på praktiskt hela Afrika. I själva Angola beräknas närmare fyra miljoner människor påverkas direkt av kriget, av vilka cirka två miljoner har förlorat sina hem. Hundratusentals andra har tvingats fly från stridsområdena. Enligt FN:s generalsekreterare Kofi Annan är det UNITA som bär hela ansvaret för utvecklingen i det västafrikanska landet.

Det senaste året har den angolanska MPLA-regimen utmärkt sig genom att framstå som en av Afrikas värsta undertryckare av massmedias fri- och rättigheter. I ett fall som under januari rapporterats i internationell press så har MPLA särskilt ägnat sig åt förtal av frilansjournalisten Rafael Marques; dennes fall behandlades av USA-ambassadören Ric-

hard Holbrooke under dennes besök i Angola under senare tid. Marques "brott" är att i en artikel ha betecknat MPLA-presidenten José Eduardo dos Santos som "diktator". Marques greps den 16 oktober 1999 och tvingades sitta 41 dagar i häkte utan att någon formell anklagelse riktades mot honom. Han är förbjuden att lämna landet i avvaktan på rättegång.

Ända sedan den angolanska fredsfördraget i Lusaka bröt samman och stridigheterna utbröt igen i slutet av 1998, har dos Santos-regimen upprepade gånger varnat journalister för att rapportera om situationen i landet på ett "opatriotiskt" sätt och därmed begå "landsförräderi" – det vill säga uttrycka synpunkter som kan uppfattas som gynnsamma gentemot rebellerna i UNITA. Ett stort antal journalister har de senaste åren fängslats och utsatts för repressalier.

(*Nyhetsbyrå IRIN*)

Jörg Haider, Österrike och EU

När frågan om svenskt EU-medlemskap debatterades lovade alla EU-anhängare att den så kallade subsidiaritetsprincipen skulle gälla. Den innebär att alla beslut ska fattas på så låg nivå, dvs så nära medborgarna, som möjligt. När Österrikes väljare sagt sitt i valet ska de nekas att få den regering de vill ha genom ingripande från EU. Helt i strid mot själva grunden för EU sådan den framställdes när det gällde att få svenskarna att rösta ja till medlemskap.

När det gäller partiet FPÖ är det ett liberalt parti som grundades i slutet av 1940-talet. Det förde en tynande tillvaro tills Haider valdes till partiledare. Han förde en utpräglad nyliberal politik, något som var välbehövligt inte minst i Österrike, där staten kontrollerar en stor del av näringslivet och där viktiga poster i både förvaltning och näringsliv tillsätts enligt "proporz", dvs varannan svart (ÖVP) och varannan röd (SPÖ). Att göra karriär och till exempel bli bankdirektör låter sig inte göras i Österrike om man inte ansluter sig till något av de stora partierna. De blå (FPÖ) vill avskaffa hela detta system och införa riktig marknadsekonomi.

Haider har beskyllts för både det ena och det andra uttalandet. Går man till källan brukar de flesta påståendena falla platt till marken. Och FPÖ har faktiskt fler judar i sin grupp i Europaparlamentet än alla svenska partier tillsammans... Så var det med "nazist-nostalgin" i FPÖ! Om Du kan tyska kan Du bilda Dig en egen uppfattning på <http://www.fpoe.at>

Kalla krigets hjältar:

Av Tommy Hansson

Dalai lamas fredliga motstånd

Tibet är lika stort som Tyskland, Frankrike och Italien tillhoppa men glest befolkat. Det finns omkring sex miljoner etniska tibetaner, ett distinkt folkslag med eget språk, egen kultur och egen historia. Sedan 1950 står Tibet under kinesisk kontroll. Tibets såväl religiösa som världslige ledare, Dalai lama, har alltsedan sin flykt till Indien 1959 framstått som en av världspolitikens mest respekterade ledare och en viktig gestalt i det kalla kriget. 1989 fick han Nobels fredspris.

Tenzin Gyatso föddes 1935 och var bara fyra år när han utsågs till Tibets fjortonde Dalai lama, som av tradition är Tibets högste buddhistiske präst. Sedan 1650 är Dalai lama också landets politiska överhuvud. Den person som innehar detta ämbete anses vara en inkarnation av en bodhisattva. Vid 15 års ålder blev Tenzin Gyatso officiellt Tibets regent. Det var år 1950, då han också hjälplös tvingades åse hur hans folk våldfördes av de invaderande kineserna. Under så gott som hela 1950-talet sökte Dalai lama genom en flitig diplomatisk aktivitet upprätthålla fred i sitt land, men 1959 drevs han i landsflykt som en följd av hänsynslös kommunistkinesisk aggression. Sedan 1959 har över en miljon tibetaner dött som en direkt följd av tvångsarbete, avrättningar, tortyr, fängelsevistelser och svält.

Internationella juristkommissionen fastslog i en rapport i Genève 1960, att Peking-regimen gjort sig skyldig till det mest fruktansvärda av alla brott – folkmord. Kommissionen konstaterade att tiotusentals tibetaner i detta skede hade dödat därför att de misstänktes vara motståndare till kommunismen eller för att de troddes vara kapitalister som gömt undan pengar. Vidare hade Förenta nationerna i september 1959 på uppdrag av Irland och Malaysia tagit upp Tibet-frågan till behandling, men resultatet blev endast – vanligt i FN-sammanhang – en urvattnad resolution.

Den 25-åriga Dalai lama anländer till Indien med sina närmaste medarbetare efter att ha flytt från Lhasa då kineserna började beskjuta palatset där han vistades med artilleri.

Vördnad för Tibet

Tibet enades på 600-talet efter Kristi födelse av kung Song-tsen-Gampo, som också gick in i Burma och lade en betydande del av Kina under sig. I fredsvillkoren bestämdes att konungen, som redan var gift med en nepalesisk kvinna, skulle äkta en kinesisk prinsessa. Båda hustrurna var ivriga buddhister, och så blev också kungen. Den senare uppges ha övergivit sitt barbariska leverne och tillkallat buddhistiska mästare från Indien.

Song-tsen-Gampos efterträdare Ti-song-Detsan fullföljde hundra år senare föregångarens intentioner och etablerade i Tibet Buddhas lära om icke-våld, materiell försakelse och inre frid. Tibet stod nu på höjden av sin makt och lade under sig även västra Kina, Nepal, Bhutan, övre Burma och Turkestan. Det var nu de första klostren anlades i Tibet. Buddhismen upp-

blandades med vissa element ur den forna naturreligionen, *pön*, vilket skapat den tibetanskärså kallade lamabuddhismens särart. De tidigare på erövring inriktade tibetanerna blev nu ett fredligt folk, men kort efter den omfattande buddhistiska omvändelsen störtades landet i kaos och förvirring. Efter långliga tider av inre strider och söndring enades landet på nytt i början av 1200-talet inför hotet från mongolernas härskare, Djinghis khan.

Djinghis sonson, Godan khan, intog dock Tibet, ödelade Reting-klostret norr om Lhasa, mördade 500 buddhistiska munkar och lekmän men sökte därefter andlig vägledning hos den religiösa ledaren Sakya Pandit. Godan khan accepterades som lärjunge, och i gengäld fick Pandit regeringsmakten över centrala Tibet. De andliga band som då etablerades mellan Tibet och Mongoliet har vidmakthållits alltsedan dess. Det var på 1500-talet som den tredje storlamen, Sönam Gyatso (1543-88) in-

bjöds av mongolernas härskare Altan khan och av denne fick titeln Dalai. Den femte storabboten, eller Dalai laman – Lobsang Gyatso – enade på 1600-talet ånyo Tibet med mongolherren Gushri khans hjälp och blev själv härskare. Nu grundlades det tibetanska styrelseskick som alltjämt äger bestånd med Dalai lama som religiös och världslig ledare. Det är dock den andliga dimensionen som är den viktigaste i Dalai lama-skapet.

1652 inbjöds den femte Dalai lama av kejsaren Shun-Te till Kina och mottogs med pompa och ståt som "konung av Tibet". Kejsaren garanterade i samband därmed självbestämmanderätt åt Tibet. Under den sjunde Dalai lamas regering 1720 invaderade emellertid den kinesiske kejsaren Kung Hsi Lhasa. Mellan Dalai lama och kejsaren etablerades åter den karaktäristiska relation av lärare – lärjunge som sedan kom att präglade Tibets förhållande till Kina. Denna relation varade ända till 1911, då det kinesiska kejsardömet störtades. Redan 1893 hade Kina och Storbritannien slutit ett avtal över huvudet på tibetanerna som fastställde de kinesisk-tibetanska gränserna och garanterade britterna handelsrättigheter i södra Tibet. Tibet vägrade erkänna avtalet, varpå britterna sände en armé under ledning av en överste Younghusband i syfte att tvinga igenom avtalet (britterna hade dock inga markanspråk i Tibet).

Överste Younghusband erfor i samband med den brittiska operationen en sorts religiös extas och greps av "en frid bortom allt förstånd". Younghusband var varken den förste eller siste utlänningen som kom att fascineras av och vörda Tibets religiösa traditioner.

Vädjade förgäves

I oktober 1950 invaderade kinesiska trupper Tibet från norr och öster, och den 25 oktober hävdade Radio Peking med sedvanligt kommunistiskt fikonspråk att Folkets befrielsearmé trängt in i Tibet för att befria tibetanerna från "imperialistisk aggression". Den indiska regeringen protesterade, men Pekings kommunistiska härskare etiketterade Tibet-frågan som en "intern kinesisk angelägenhet". Då de kinesiska kommunisttrupperna stod halvvägs inne i Tibet, avsånde den tibetanska regeringen en delegation till Peking – resultatet av denna diplomatiska mission blev den så kallade sjuttonpunktsöverenskommelsen, vilken tillkom efter stark kinesisk press

mot tibetanerna.

Överenskommelse garanterade självbestämmande för Tibet i inrikespolitiska, ekonomiska och kulturella frågor under det att utrikespolitik och försvar skulle tas om hand av folkrepubliken Kina. Överenskommelsen var inte direkt ogynnsam för Tibet. Problemet var bara, att kineserna så gott som omgående började bryta mot den. Tibet kom under hela 1950- och första delen av 1960-talet att styras av general Chang Kuo-hoa, befälhavare för Folkets befrielsearmé i Tibet samt ytterligare några av Maos politiska och militära politruker. Förtryckarpolitiken ledde oundvikligen till ett utbrett, stundtals militant, tibetanskt motstånd vilket kulminerade med upproret i huvudstaden Lhasa 1959.

Dalai lama (Tenzin Gyatso) föddes som Lhamo Dhondrub och kom sedan han utvalts som Dalai lama till Potalapalatset i Lhasa; föräldrarna hade följt med och kunde träffa honom när de ville. Dalai lama ger i Anna C. Bornsteins bok *Dalai Lama och den buddhistiska vägen* (1988) en personlig bild av sin barndomstid i Potala: "Min bror och jag brukade leka farliga lekar. Jag glömmer aldrig när vi en gång kastade bumeranger till varandra och min bumerang träffade honom i ansiktet, i närheten av ögat. Han svimmade och började blöda. Jag blev skräckslagen" (sidan 31). I det storslagna palatsets park fanns hjortar, påfåglar och en sjö med fiskar. Den unge Dalai lama gick i skola med bland annat metafysik, religionsfilosofi, logik, dialektik, meditations- och koncentrationsövningar på schemat; även drama och musik ingick i undervisningen, liksom kopiering och utantillplugg av gamla buddhistiska skrifter.

I Tibet fanns blott 8 500 officerare och meniga soldater. De utgjorde inte något påtagligt hinder för de kinesiska soldater som invaderade landet 1950. Tibet vädjade förgäves till Indien, Nepal, USA och Storbritannien om hjälp mot inkräktarna. Den amerikanska Truman-administrationen vägrade till och med ta emot de tibetanska sändebuden. Den röda Peking-regimen var inte bara en politisk och militär fiende utan också en antagonist, vars materialistiska/ateistiska livsåskådning och tänkesätt utgjorde ett dödligt hot mot allt det som tibetanerna i kraft av sin buddhistiska filosofi höll heligt.

Dalai lamas äldre bror sändes till Indien för att, via privata kontakter, vädja till den amerikanske presidenten om hjälp. USA

gick till slut med på att i hemlighet stödja Dalai lamas regering, förutsatt att Dalai själv sökte asyl i Indien och förkastade sjuttonpunktsöverenskommelsen. Dalai lama för sin del önskade med hjälp av internationell opinion och diplomati förmå kineserna ändra sin strategi och dra sig tillbaka från Tibet. Han har alltsedan dess motsatt sig varje form av väpnad kamp mot inkräktarna, en hållning som på sistone börjat kritiserats av mer radikala motståndare till det kinesiska väldet.

Uppror och flykt

1954 reste Dalai lama, blott nittonårig, till Peking för att söka tala Mao Tse-tung till rätta. Förgäves. Under 1950-talet startade militanta tibetaner med viss hjälp av den amerikanska underrättelsetjänsten CIA ett gerillakrig i Tibet, och det beräknas att rebellererna under åren 1956-58 dödade så många 40 000 kinesiska soldater. Som hämnd härför intensifierades den kinesiska terrorism mot munkar, nunnor och civilpersoner, något som omvitnats med stor och skakande vältalighet av munken Palden Gyatso som försmäktade i 33 år i kinesiska läger och fängelser innan han slutligen lyckades fly till den fria världen och bland annat medförde några av de omänskliga tortyrredskap som användes av kommunisterna.

Det skickelsedigna året 1959 skulle den nu 24-åriga Dalai lama i mars avlägga sin doktorsexamen (Lharampa Geshe) och studerade därför intensivt. Kineserna stärkte sitt grepp över Tibet, och det ryktades om att de planerade tillfångata Dalai lama. Motståndsledarna från provinserna Kham och Amdo sökte övertyga regeringen i Lhasa inklusive Dalai om att det var dags att göra väpnat motstånd, men till ingen nytta – Dalai var ju emot allt våld, medan de förmögna tibetanska familjerna inte ville riskera sina egendomar och personliga positioner genom att förarga kineserna. Gerillakampen fortgick dock i form av bland annat attacker mot kinesiska positioner, och stämningen i Lhasa blev alltmer spänd.

Den 15 mars dök en pluton kinesiska soldater upp nära Norbulinka-palatset där Dalai lama befann sig, och två dagar senare avlossades de första granaterna vilka exploderade i palatsträdgården. Dalai framhåller för Anna C. Bornstein (sidan 49): "Det var jag som måste finna en lösning och fatta ett beslut. Men eftersom jag var

Tibet med angränsande länder. Nummer 3 är Kansu, 4 Ngopa, 5 Kanzi och 6 Dechen, samtliga med de officiella kinesiska beteckningarna "autonoma distrikt".

så oerfaren när det gällde världsliga angelägenheter, var det inte lätt. Jag är inte rädd för döden. Utsikten att falla offer för kinesernas attacker skrämde mig inte... Men jag visste att mitt folk och mina medarbetare inte skulle dela mina känslor. För dem var Dalai Lamas person oändligt dyrbar. De trodde att Dalai Lama representerade Tibet och den tibetanska livsstilen, vilken de höll kärare än något annat. De trodde fullt och fast att om min kropp förintades av kineserna så skulle också Tibet gå under."

Det beslutades att Dalai lama, hans familj och närmaste rådgivare skulle fly redan samma kväll som de kinesiska granaterna slog ned. Dalai tog på sig en grov soldatjacka och pälsmössa som förklädnad och styrkte sig med Buddhas visdomsord. Sällskapet red hela den natten utan att bli upptäckt. Efter tjugo timmars ritt kunde man äntligen vila ut i ett litet kloster. Den 24 mars fick Dalai lamas sällskap veta att Norbulinka bombats varvid hundratals människor dödades. Den 28 mars förklarade Chou En-lai över radion att Kina upplöst den tibetanska regeringen.

Chou hade dock gjort upp räkningen utan Dalai lama, som återupprättade sin regering när han och hans sällskap nått Lhontze Dong. I Lhasa rasade ett våldsamt, folkligt uppror som krävde tusentals människoliv. Många av Tibets storslagna och vackra kloster beskötts av kinesiskt artilleri, varvid oersättliga kulturskatter gick förlorade.

Kinesiskt folk mord

Dalai lama trodde att när han väl etablerat sig i frihet utanför det härtagna Tibet, så skulle det gå lätt att övertyga den internationella meningenheten om det rättfärdiga i det tibetanska folkets sak. Han slog sig ner med sitt följe och tusentals anhängare – sedan 1959 har hundratals tusentals tibetaner förenat sig med honom i landsflykt – i indiska Dharamsala.

Men så lätt blev det inte. Redan inledningsvis förklarade Indiens vänlige men skeptiske president Nehru att det var bäst att "vara realist", det vill säga acceptera Kinas de facto-diktatur över Tibet. 1960 offentliggjorde så Internationella juristkommissionen sin ryktbara Genève-rapport, vilken klart fastslog att det som röda Kina ägnade sig åt i Tibet var varken mer eller mindre än folk mord.

Det faktum att Dalai lama lyckades undkomma kommunisterna och slå sig ned i frihet i Indien och upprätta en exilregering var naturligtvis ett stort bakslag och ett fortgående irritationsmoment för de kinesiska kommunisterna. Tibetfrågan har däremed hållits levande inför en global opinion i fyrtio år och Dalai lama har tillskansat sig ett grundmurat rykte som betydelsefull statsman och vis ledare med den säregna, tibetanska buddhismen som fascinerande grundval. Ändå ter sig möjligheterna för att vi i en nära framtid skall få se ett fritt, självständigt Tibet mänskligt att döma tämligen mörka. Den kommunistiska regimen i Peking ter sig alltmer paranoid i sin skräck inför självständiga reli-

giösa grupper och skulle naturligtvis inte se med blida ögon på, att en lydstat med en levande och särpräglad religion skulle söka självständighet. Exilregeringen i Dharamsala har för sin del utarbetat en grundlag, enligt vilken Tibet skall vara en parlamentarisk demokrati och i vilken de inflyttande kineserna skall erbjudas medborgarskap förutsatt att de lever och arbetar under samma villkor som tibetanerna.

Dalai lama har deklarerat, att han inte kommer att fortsätta vara statsöverhuvud i ett fritt, demokratiskt Tibet. Han avser då att dra sig tillbaka som en "enkel buddhistmunk". Det är betecknande för Dalais ödmjuka synsätt att han inte ser Dalai lama-institutionen som en evig företeelse utan något som är underkastat tidens skiften:

Nobels fredspris

Den största opinionsmässiga triumfen för Dalai lama och alla som önskar se frihet i Tibet kom, då den norska nobelkommittén den 5 oktober 1989 utsåg den fjortonde Dalai lama som mottagare av det årets fredspris. Regimen i Peking drabbades av kollektiv blodstörning. Den norska kommittén motiverade sitt val på bland annat följande sätt: "Kommittén har i sina värderingar lagt vikt vid att Dalai Lama, i kampen för Tibets frihet, konsekvent har motsatt sig bruk av våld".

Den tibetanska frihetskampen hade därmed fått fullt internationellt erkännande.

Vi låter Dalai lama själv via sin utmärkta svenska biograf Anna C. Bornstein (sidorna 27-28) få sista ordet:

"Alla religioner existerar för att tjäna och hjälpa människan. Att skilja religionen från politiken är att avsäga sig ett mäktigt redskap för social välfärd. Religion och politik är en kombination som när den besjålas av en god etik och i största möjliga mån renas från självkritiska intressen, kan bli till stor nytta för människan...Det är en absurd tanke att religion och moral inte har någon plats i politiken och att en religiös och moraliskt högtstående person måste leva som eremit."

Amerasia och Clintongate:

Kinainflytande i USA förr och nu

Av Bertil Häggman

Kenneth Wells, chef för Sydöstasienavdelningen vid Office of Strategic Service (OSS) satte nästan kaffet i vrångstrupen efter en stunds läsning en morgon i januari 1945. Det var brittisk underrättelsetjänst, som hade tipsat honom. Han borde läsa senaste numret av tidskriften *Amerasia* [1], särskilt artikeln "British Imperial Policy in Asia".

Vad Wells läste var ord han själv skrivit, åtminstone till stor del, i en mycket hemlig rapport för experter på State Department (amerikanska UD) och olika amerikanska underrättelseorgan. När *Amerasia* grundades tycks syftet med tidskriften främst ha varit att stödja det påbörjade samarbetet mellan de kinesiska kommunisterna och nationalistpartiet Kuomintang mot japanerna.

Tillslaget

Resultatet av Wells läsning blev att OSS placerade några spanare utanför *Amerasias* kontor i New York i slutet av februari 1945. När ljuset efter några dygn släcktes (övertidsarbete tycktes ha varit regel på vänstertidskriften) tog sig en grupp medarbetare, ledda av Frank Bielaski ("Director of intelligence", OSS), in på *Amerasias* kontor. Där fanns ett mörkrum för fotografier, trots att tidskriften saknade illustrationer. Flera nyframkallade foton av handlingar med beteckningen "topphemlig" hängde på tork i rummet.

Vidare fann man två väskor fulla med topphemliga handlingar från arméns och flottans underrättelsetjänst, brittiska underrättelseorgan, State Department, OSS med mera. Bielaski fattade ett blixtnabbt beslut. Man tog med sig ett fåtal av dokumenten som bevis i förhoppningen att redaktionen inte skulle märka (i mängden av hemliga handlingar) att de försvunnit.

FBI tog nu över bevakningen av redaktionen 24 timmar om dygnet. Den kom sedermera att avslöja en kommunistisk infiltration av många av USAs mest hemliga federala myndigheter och organisationer.

Mao Tse-tung, här på ett ungdomligt porträttfoto 1931, backades upp av den amerikanska vänstertidskriften Amerasia och kommunister inom USA-administrationen.

Gripandena

Det var dock inte förrän den 7 juni 1945 som FBI slog till mot flera personer med anknytning till *Amerasia*. Emmanuel Larsen [2], John Stewart Service [3] och löjtnanten i reserven Andrew Roth [4] greps liksom tidningens ägare, den förmögne kommunisten Philip Jaffe [5], nära vän till det amerikanska kommunistpartiets ordförande Earl Browder [6] och Jaffes redaktör Kate Mitchell [7]. Den sjätte gripne var journalisten Mark Gayn [8], som regelbundet skrev om Asien-frågor i ledande amerikanska tidskrifter.

Jaffe påträffades på tidskriftens redaktion, och vid genomgång av hans skrivbord fann FBI-agenterna en rapport om "förhållanden i de kommunistkontrollerade områdena i norra Kina" och ett hemligt OSS-dokument. I en portfölj fanns elva andra dokument, de flesta från State Department med olika säkerhetsnivå.

Under tiden förhörde andra agenter Kate Mitchell. Hon hävdade att tidskriften bara hade haft "bakgrundsinformation". En av agenterna sträckte under förhöret ut en hand och drog ut en låda i hennes skrivbord och tog fram ett dokument. Det stod "Begränsad tillgång" på det. En bok under dokumentet handlade om den japanska arméns styrka. Den var från 1942 och det stod Emmanuel Larsen på framsidan. Annat material kom från den amerikanske Kina-ambassadören Patrick Hurleys kontor, bland annat ett brev till Hurley om japanskt spionage. När FBI-agenter vi-

sade Mitchell några dokument som det stod "Hemligt" på medgav hon att hon visste att de enbart var avsedda för myndighetsbruk.

Mark Gayn greps i bostaden och FBI fann ett dokumentskåp med hemliga handlingar. Jaffe, Mitchell och Gayn frigavs senare mot borgen. Roth greps i Washington och hävdade att han bara lämnat kapitel från sitt bokmanuskript till Jaffe.

Larsen arresterades i bostaden. Han visade dem en garderob med en stor hög dokument på en av hyllorna. Där fanns hela mappar från State Department om Tibet och Mongoliet och bakgrundsinformation om japanska politiker. Larsen hävdade bestämt att han hade rätt att ta hem dokument från arbetsplatsen. FBI påpekade då att det knappast kunde avse så många som de hundratals dokument som fanns i garderoben. Larsen gav då upp och medgav att han sedan mars 1944 lämnat ut dokument till Jaffe, som hade betalat 75 dollar i månaden för tjänsten.

Medan FBI förhörde Larsen fördes Service in i handbojor. Ironiskt nog hade han samma dag haft ett sammanträffande med en representant för OSS, som hade erbjudit honom anställning. Men FBI hittade inte några dokument i hans bostad eller på hans kontor. Men den federala polisens totala fångst blev över 1700 dokument, dock var inte alla hemligstämplade eller endast för "begränsat bruk".

I de hemliga rapporter som påträffades fanns uppgifter om de nationalistkinesiska

truppernas ställning, om Chiang Kai-sheks privatliv, om dennes "minskande inflytande" och kritik mot hans ledarskap. USA:s marinminister James Forrestal försökte också stoppa ytterligare åtgärder mot de misstänkta i *Amerasia*-fallet.

Ett problem inför den kommande rättegången var att ju hemligare ett dokument var desto mindre intresserade var myndigheterna av att det användes som bevis.

Delar av den amerikanska pressen berömde FBI för ingripandena och menade att de hade visat att det fanns bevis för att kommunister hade tillgång till hemliga dokument från högre regeringsorgan.

Ett av USAs mest segdragna spionagefall inleddes och tog till en början en sensationell vändning.

Spelet bakom kulisserna

Frågan om åtal mot de gripna föregicks av ett omfattande spel bakom kulisserna. De första åtgärderna i målet skedde medan Sovjetunionen fortfarande var USAs allierade och vänsterns stöd för Mao började bli allt starkare i USA.

I augusti 1945 röstade åtalsjuryn 14 mot sex för att Larsen och Jaffe skulle åtalas för "sammansvärjning för att försöka, stjäla och tillgripa" (*conspiracy to embezzle, steal and purloin*). Roth skulle också åtalas medan Mitchell och Gayn friades, liksom Service. Larsen och Jaffe hade antytt att om de inte behövde avtjäna fängelsestraff skulle de kunna tänka sig att erkänna sig skyldiga. Eftersom minimiröstantalet för åtal var tolv, verkade åklagarens chanser inte allt för goda.

Under flera månader efter gripandena hade det förekommit oförklarliga fördröjningar. Målen flyttades från den ena åtalsjuryn till den andra. Vad som förorsakat detta skulle komma fram långt senare när utskriften av FBI:s telefonavlyssning blev tillgängliga. [7a] Det visade sig då att Thomas Corcoran, en välkänd advokat och fixare i det demokratiska partiet, hade haft i uppdrag att agera i *Amerasia*-fallet. Han talade med tjänstemän i Vita huset, bland andra Lauchlin Currie. Denne senare pekades sedermera ut av den avhoppade sovjetspionen Elizabeth Bentley [7b] som medlem i en sovjetisk spiongrupp. Currie förnekade anklagelserna, lyckades lämna landet och ställdes aldrig inför rätta.

Currie hade uppmanat Corcoran att försvara *Amerasia*-gruppen och Corcoran

själv medgav att han var särskilt intresserad av att försvara Service. Corcoran, Currie och Service träffades till och med på Curries tjänsterum i Vita huset för att diskutera målet!

I juli 1945 kontaktade Corcoran åklagaren i målet, Edward M. Curran. De diskuterade om inte Curran borde lägga ner åtalet eftersom federala myndigheter riskerade att framstå i dålig dager på grund av bristande säkerhet. Corcoran ringde också upp justitiedepartementet och framförde krav på att målet skulle läggas ner. Vad som sedan hände i målen mot de misstänkta tyder på att Corcoran lyckades väl i sina försök att tysta ner. Medtänkbar sovjetinfiltration ända in i Vita huset framstår Truman-administrationens handläggning

Chiang Kai-shek och hans Kuomintang-regering motarbetades av de landsförrädiska amerikanska vänsterkretsarna.

av *Amerasia* som ytterst tvivelaktig.

Jaffe fick ett bötestraff (2500 US-dollar) och Larsen 500 dollar i böter. I februari 1946 lades åtalet ner mot den siste misstänkte, Roth.

Mark Gayn försökte tjäna pengar på gripandet genom att stämma tidningen *New York World Telegram* på 600 000 dollar i skadestånd för förtal. Så småningom förlorade han sin ackreditering efter att amerikanska armén hävdade att hans rapporter byggde på hemligt material. Efter husstruns död gifte Gayn om sig med en ungerska, men lyckades inte få amerikanskt visum för henne. I stället bosatte sig paret i Toronto i Kanada.

Roth blev utrikeskorrespondent och skrev för vänstertidskriften *Nation*. Arméns underrättelsetjänst höll ett öga på

honom. Trots svårigheter att få visa från fransk sida lyckades han komma in i Indokina och rapportera från kriget. Han bosatte sig sedermera i England, där han fortsatte arbeta som journalist.

Jaffe fortsatte ge ut *Amerasia*, som snart gick i graven. Mitchell försvann ur medias sökljus. Hon började dricka, alkoholiserades och dog i början av 1940-talet. Larsen fick sparken från utrikesdepartementet medan Service verkade vara den som klarade sig bäst och utnämndes snart på en diplomatiskt tjänst i Japan.

Det juridiska efterspelet var över. Det var nu *Amerasia*-fallet började på allvar.

I politikernas händer

Som berörts ovan hade rättssystemet behandling av de *Amerasia*-misstänkta präglats av försök att dölja slarv och säkerhetsbrister inom den federala förvaltningen. Trumanadministrationen hade under många år svårigheter med frågor om *Amerasia*. Två kongressutskott friade administrationen från felaktigt handlande (Hobbs-utskottet och Tydings-utskottet).

Ryktena om Service och andra Kinaexperter (John Carter Vincent [9], John Paton Davies [10] med flera) fortsatte och senatsutskottet för inre säkerhet (Senate Internal Security Committee) höll omfattande förhör i Kina-frågan. Så småningom ledde nya undersökningar av kontakterna mellan Service och kommunisten Jaffe till att Service sparkades från utrikestjänsten. Hans avskedande ledde till ordentliga upprepningar på State Departments Kinäavdelning. Även Davis och Vincent avskedades.

När republikanerna kom till makten 1953 övervägde de att öppna *Amerasia*-fallet på nytt. Under 1950-talet undersöktes dokumenten av senatens underutskott för inre säkerhet och under Nixon-administrationen lät senator James O. Eastland publicera ett stort antal av dokumenten i *The Amerasia Papers: A Clue to the Catastrophe of China*. Utgivare var Anthony Kubeck, en historiker vars första bok hade titeln *How The Far East Was Lost: American Policy and the Creation of Communist China, 1941 - 1949*.

Slutsatser och en varning

Klehr-Radoshs slutsatser är entydiga. Kommunister Philip Jaffe och Joseph Bernstein [11] försökte utan tvekan spionera för Stalins Sovjetunionen med stöd

av kommunistpartiets ordförande Earl Browder. Alla misstänkta i *Amerasia*-fallet läckte hemliga och känsliga handlingar för att påverka amerikansk politik till förmån för Mao och de kinesiska kommunisterna och till nackdel för Chiang Kai-shek och hans regering. En rad höga tjänstemän inom det amerikanska rättsväsendet arbetade för att fakta i fallet inte skulle komma i dagens ljus.

Amerasia-fallet är inte bara av historiskt intresse. Dagens kommunistiska ledarskap i Peking ser på USA som en fiende på lång sikt. För detta har de en särskild strategi men det strategiska huvudmålet är att dominera Asien. Kina är en stormakt på uppgång och en utmanare till dagens enda supermakt – USA. Kina vill ta över Taiwan, se en japansk försvarsreducering och att amerikanska trupper lämnar Asien. För att förhindra den kinesiska långsiktiga strategin är det bland annat viktigt att USA stärker banden med Japan.

Amerasia har upprepats under 1990-talet. Allmänhetens och experternas värsta farhågor besannades när den så kallade Cox-rapporten publicerades i slutet av maj 1999. [13]

Rapporten visar att Kommunistkina har stulit hemlig information avseende varanda kärnvapenmodell i USAs arsenal under bland annat presidenterna Jimmy Carter och Bill Clinton. Sannolikt utnyttjade också kineserna bristande säkerhetskontroll vid företagen Hughes Electronics Corp. och Loral Space Communications, vilket ledde till att Peking kom över information om de senaste raketmodellerna. En kinesisk spion vid Los Alamos National Laboratories misstänks för att ha flyttat hemliga kärnvapenkoder till sin egen dator, men det är oklart om koderna förts vidare till Peking. Kinesiska agenter anses ha tagit sig in på en rad av USAs mest hemliga kärnvapenanläggningar, bland annat Los Alamos och Lawrence Livermore i Kalifornien. Stölderna av information fortsatte ända fram till 1995.

I Cox-rapporten görs gällande att Kina nu kan tillverka för egen del alla nyare amerikanska kärnvapenmodeller och modernisera sitt eget kärnvapenprogram (som håller 50-talsstandard) till toppmoderna vapensystem. Andra utredningar pågår i Representanthuset och det finns krav från flera senatorer att senaten nu skall ta över där Cox-utskottet slutade.

Bevisen hopas nu mot Clinton-administrationen för att den öppnat dörrar på vid

gavel för regimen i Peking. Minnena från *Amerasia* har visserligen börjat blekna men demokratiska administrationer tycks inget ha lärt då det gäller kommunisterna i Kina. Man kan bara hoppas att väljarna minns vid presidentvalet 2000.

Kinesisk spion

Amerasia-fallet har som sagts ovan sin motsvarighet under 1990-talet. Det finns omfattande bevis som styrker att det kommunistiska Kina har försökt skapa inflytande i Clinton-administrationen. Bland huvudpersonerna finns kines-amerikanen Charlie Trie, som står åtalad för att ha samlat in hundratusentals dollar till president Clintons valkampanj. Han har under en rad år varit knuten till Pekings underrättelsetjänst. Bland Tries vänner i den då portugisiska kolonin Macao på kinesiska fastlandet finns bland andra Wong Singwa, Nordkoreas honorärkonsul i Macao, med förbindelser till kriminella element. Syftet med Tries bidragsverksamhet kan ha varit att köpa inflytande i Vita Husets och infiltrera den amerikanska administrationen. [12] Man skulle kunna säga att historien upprepar sig.

Uppenbarligen har kinesisk underrättelsetjänst försökt skaffa uppgifter om USAs handelspolitik och andra statshemligheter. Bidragen till demokraterna kan vara ett försök att på det sättet åstadkomma en förändring i USAs handelspolitik. Kina lyckades också placera en spion i det amerikanska handelsdepartementet, John Huang. Kortsiktigt har Kina varit inriktat på att förhindra att landets status som "mest gynnad nation" (MFN) i handels-sammanhang inte avskaffades. Utan en ställning som "mest gynnad nation" skulle Kina tvingas betala avgifter på varor som exporteras till USA.

Noter

1) *Amerasia*'s första nummer utkom i mars 1937 och tidskriften förde från början en försiktigare linje än sin föregångare, tidskriften *China Affairs*, som fullständigt följde den kommunistiska internationalsens (Kominterns) direktiv. Chefredaktören Philip Jaffe (se not 5) lyckades få en rad prominenta personer att skriva i *Amerasia*, som Stanley Hornbeck, chef för State Departments Östasienavdelning, som skrev den ledande artikeln i första utgåvan. Sida vid sida med ett regelbundet bidrag av pseudonymen "Asiaticus" (författare var den tyske kommunisten Hans Müller eller Heinz Shipper, som mördades i Kina 1941 efter en del skumraskaktiviteter; se härom Klehr-Radosh,

sidan 41) fanns artiklar av experter från utrikesdepartementet och ledande akademiker. En av delägarna i tidskriften var den förmögne kommunisten Frederic Vanderbilt Field. *Amerasia* blev en framgång och snart var prenumerationsstocken uppe i cirka 1700 exemplar varav en tredjedel gick till olika myndigheter. Man kan tveklöst säga att listan på prenumeranter innehöll alla de mest kända Kina-experterna.

Men när *Amerasia* under Hitler-Stalinpakten troget följde det amerikanska kommunistpartiets linje började ett visst missnöje märkas. Philip Jaffe fick propåer om att han kanske borde avgå som chefredaktör. Men Jaffe red ut stormen och blev så småningom en mycket efterfrågad Kina-expert. *Amerasia* hade dock dålig ekonomi och Jaffe betalade i flera år ett underskott ur egen ficka. Samtidigt ledde det amerikanska inträdet i Andra världskriget till minskande artikelbidrag till tidskriften. 1944 hade hela redaktionsrådet med kända namn försvunnit och Jaffe skrev med redaktören Kate Mitchell i stort sett hela innehållet själva.

2) Dansk-amerikanen Emmanuel Larsen var från Kalifornien men hade vuxit upp i Kina, där hans pappa var professor vid ett universitet i Szechwan. 1911 återvände familjen till Danmark under fem år. Larsen började studera vid Köpenhamns universitet och tog examen 1916. Efter en kortare vistelse i USA återvände han till Kina och arbetade för det kinesiska postverket. Han slutade 1927 och startade en import-exportfirma för läder i Taonan i Inre Mongoliet. Senare arbetade Larsen för ett tobaksbolag i närheten av Peking och det finns inte mycket information om hans fortsatta verksamhet i Kina. 1935 återvände han till USA. Under hela tiden i Kina hade han en något ovanlig hobby. Han samlade på information om kinesiska politiska ledare och det ledde till att han kom i kontakt med Jaffe, som hade liknande intressen. 1944 började Larsen arbeta för State Department, Office of Far Eastern Affairs.

3) John Stewart Service var amerikansk diplomat och en av USAs ledande Kina-experter. Han såg bra ut, var reserverad, hade den rätta bakgrunden och talade flytande kinesiska. Han föddes 1909 i Kina, där hans pappa förestod YMCAs (KFUMs) missionsprogram. Efter gymnasiestudier reste Service runt i Asien, studerade konsthistoria och blev 1933 anställd som aspirant vid State Department. Hans första tjänstgöring var i Peking och han flyttades 1938 över till Shanghai och senare under Andra världskriget till Chungking, nationalist-regeringens huvudstad. 1943 knöts han till general Joseph Stilwells stab, den amerikanske befälhavaren för operationerna i Fjärran östern. Service var kritiskt inställd till Kuomintang-regeringen och försåg general Stilwell med Chiang Kai-shek-kritisk information. Service har ansetts vara en av de diplomater som hävdade att Maos kommunister egentligen bara var jordreformatorer och inte marxist-lenin-

ister, 1945, innan Service återvände till USA, var han en av de diplomater som rekommenderade att USA skulle samarbeta med kommunisterna och ge Mao understöd.

4) Andrew Roth tjänstgjorde vid marinens underrättelsetjänst (ONI). Född i New York hade han sedan 1936 studerat vid New York-universitetet och var aktiv i radikala studentorganisationer. Det var under universitetstidens östasienstudier han kom i kontakt med Jaffe. Efter ett stipendium för studier av japansk ekonomi rekryterades han av flottan och 1944 hade han det känsliga uppdraget som ONIs kontaktperson med State Department. Roth var starkt prokinesisk och antijapansk. Under tiden i ONI skrev Roth en bok om hur Japan borde organiseras efter Andra världskriget. Den var kritisk till den officiella amerikanska synen. Då Roth visste att han skulle få svårigheter att publicera boken så länge han tjänstgjorde vid ONI lämnade han ut kapitel ur boken till goda vänner bland annat Jaffe. Samtidigt försåg han Jaffe med information och var den som presenterade Larsen för Jaffe.

5) Philip Jaffe var född 1895 i Poltava, Ukraina, i en fattig, rysktalande judisk familj. 1904 utvandrade fadern till USA och senare följde Philip och mamman efter. Under universitetsstudier i New York var han aktiv i vänsterradikala organisationer. Han blev amerikansk medborgare 1923 och avslutade aldrig sina universitetsstudier utan ägnade sig i stället åt affärer. I början av 1930-talet började företaget gå bra. Han deltog i kommunistisk politik och var aktiv i den så kallade Lovestone-fraktionen. Jay Lovestone hade varit ordförande i det amerikanska kommunistpartiet men utslutits av Stalin 1929. En kinesisk kommunistbekant ledde till att Jaffe började intressera sig aktivt för kommunistisk politik. Han skrev artiklar och bland annat broschyren *The Police State in the U.S.A.* 1933 rekryterades han till organisationen American Friends of the Chinese People (AFCP) och blev snart redaktör för AFCPs tidskrift *China Today*. *Amerasia* skulle sedermera bli efterföljare till den kommunistiska *China Today*.

6) Earl Browder blev det amerikanska kommunistpartiets generalsekreterare 1934. Under Browders ledning nådde partiet i början av 1944 sitt största medlemstal någonsin, 80 000. I maj 1944 lät han ombilda partiet till en "politisk förening", the Communist Political Association (CPA) och de tidigare lokalavdelningarna förvandlades till klubbar. Kritik av omorganisationen från bland annat det stalinistiska franska kommunistpartiet ledde till en intern kris, som slutade med att Browder 1946 utslöts ur partiet.

En nyligen publicerad Browderbiografi är James Ryans *Earl Browder: The Failure of American Communism*, University of Alabama Press, Tuscaloosa, Alabama, 1997.

7) Kate Mitchell var född 1909. Efter universitetsstudier hade hon rest omkring i Indien och

påverkades starkt av fattigdomen hon upplevde där. Därefter hade Mitchell arbetat för Institute of Pacific Relations, en vänsterinriktad organisation med avdelningar i länderna vid Stilla havet inklusive USA. Anställdes sedermera av *Amerasia* men tog aldrig ut någon lön eftersom hon levde på ärvda pengar.

7a) Se *FBI Summary*, 31 maj 1950, File 100 267 360, 1516.

8) Mark Gayn hette ursprungligen Mark Julius Ginsbourg och föddes 1909 i den lilla staden Barim på gränsen mellan Manchuriet och Mongoliet. Hans far hade flytt dit undan tsarens polis. Familjen bosatte sig sedan i Harbin i Manchuriet där Gayn växte upp i ett välmående hem där han undervisades av privatlärare. På 1920-talet började det gå sämre för familjen ekonomiskt och man flyttade till Vladivostok, där sonen gick i sovjetisk skola. 1926 startade pappan ett sågverk i Shanghai och familjen följde efter 1927 och blev vittne till nedsländet av kommunistupproret det året. Två år senare reste Mark Ginsbourg till USA och studerade vid universitet i Kalifornien. Han ändrade namn till Gayn och tog examen med höga betyg 1933. Efter journaliststudier fick han anställning vid *Washington Post* och blev tidningens Shanghai-

reporter. Gayn var förmodligen inte medlem av kommunistpartiet men skrev bland annat att Sovjetryssland utvecklade sig mot sann demokrati. Kriget i Fjärran östern skapade ett behov av Gayns artiklar. Hans rapporter publicerades i stora tidskrifter som *Collier's* och *Time* och i dagstidningar som *Chicago Sun*.

9) John Carter Vincent blev anställd vid utrikesdepartementets konsulara avdelning 1924 och kom att göra sin karriär i Kina. 1943 blev han förflyttad till Washington, D.C., där han så småningom började arbeta i Foreign Economic Administration (FEA).

10) John Paton Davis var kollega till Service och hade liksom denne vuxit upp i Kina.

11) Joseph Milton Bernstein föddes 1908, studerade vid Yale-universitetet och var organiserad kommunist under studietiden. Studerade senare i Paris och arbetade som journalist bland annat i Rumänien. 1938 återvände han till USA. Bernstein blev Komintern-agent och arbetade för sovjetisk underrättelsetjänst. Han hade kontakter med Jaffe. Sökte arbete vid utrikesdepartementet men stoppades då uppgifter kom fram om hans tid i Rumänien, som utelämnats i ansökan. Ingick i *Amerasia's* re-

daktion. Åtalades aldrig och avled 1975 och tog med sig sina hemligheter i graven.

12) Om Tries förbindelser i Macao och med Peking mer i detalj, se Bertil Lintner, "Kinesiska pengar kan falla Clinton", *Svenska Dagbladet*, Stockholm, 27 februari 1998.

13) U.S. National Security and Military/Commercial Concerns with the People's Republic of China, Select Committee, United States House of Representatives, 1999.

Några bibliografiska anteckningar:

Amerasia-fallet har varit föremål för omfattande intresse i USA men knappast i Europa. Den första genomgången kom 1966 (Earl Latham, *The Communist Controversy in Washington: From the New Deal to McCarthy*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts) och behandlade inte bara *Amerasia*. Latham konstaterade att antingen förekom det spionage i *Amerasia* eller också var säkerhetskontrollen vid State Department så dålig att de skyldiga hade bort bestraffas. William F. Buckley, Jr. och Brent Bozell ansåg i *McCarthy and His Enemies*, Chicago, Henry Regnery, 1954, att *Amerasia* var bevis för omfattande kommunistisk infiltration i amerikanska myndigheter (vilket även Hiss-fallet och andra rättegångar visade, se min artikel i *Contra*, nr 3 1997).

Värdefullt material finns i US Senate Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act and Other Internal Security Laws, *The Amerasia Papers: A Clue to the Catastrophe of China* (två volymer), Washington, D.C., Government Printing Office, 1970.

Den senaste genomgången av *Amerasia* är Harvey Klehr & Ronald Radosh, *The Amerasia Spy Case - Prelude to McCarthyism*, Chapel Hill och London, The University of North Carolina Press, 1996, som använts som viktigt källa till denna artikel. I Klehr-Radosh finns omfattande hänvisningar till frisläppta FBI-dokument, bland annat utskrifter från telefonavlyssning av huvudpersonerna i fallet, som finns tillgängliga i Philip Jaffe-arkivet, Special Collections Department, Robert W. Woodruff Library, Emory University, Atlanta, Georgia och FBI Reading Room, Washington, D.C.

Två amerikanska kongressutskott har gått igenom *Amerasia*-fallet (båge leddes av parlamentariker, som kanske mer arbetade för att framställa berörda myndigheter i så positiva dager som möjligt och tona ner de inblandades inflytande): Hobbs-utskottets rapport finns i Congressional Record, 81st Cong., 2d sess., 1950, 96, pt. 6:7428-68.

Tydings-utskottets förhör finns i The Tydings Committee hearings, U.S. Senate Subcommittee of the Committee on Foreign Relations, State Department Employee Loyalty Investigation, 81st Cong., 2d sess., 1950, 5 delar.

Kuban sextio år senare

Contra-medarbetaren Marek Zyto gav förra året ut boken "I väntan på Messias. Att överleva Förintelsen". Han beskrev där hur han (som tonårig polsk jude) flydde undan den tyska invasionen av hans hemland och hur han hamnade på Kuban-slätten mellan Svarta Havet och Kaspiska Havet. Och där den hårda vägen lärde sig vad kommunism är. Sommaren 1999 fick han möjlighet att återvända till Kuban-slätten – för första gången efter nära sextio år.

Ej plöjd med ålder,

väl vår berömda svartjord blivit.

Plöjd den myllan är med hästarnas
järnskodda hovar,

och besädd den är, vår kära lilla jord,
med kosackernas huvuden.

Flyter gör vår Stilla Don, välsmyskad med
unga ånkor.

Blommar gör, vår lillefar Stilla Don,
med de föräldralösa barnen.

Rågad är din våg, Stilla Don, av fädernas
och mödrarnas tårar

(Översatt från ryska av M.Z.)

Med denna uråldriga elegi inleder Michail Sjolochov (1905–1984) sin romansvit *Stilla flyter Don*. Sjolochovs böcker kom ut när Stalin var på höjden av sin makt. Man förvånas Sjolochovs frispråkighet om sovjetmaktens hemska brott mot det egna folket, av honom beskrivna som "rättvisa för proletärens skull." Den ödesdigra bolsjevikkippen 1917 urartade i orgier av våld och mord. Dock var den blodigast på Kuban, vars folk ansågs vara ett hinder för den saliggörande kollektiviseringen. Kuban är ett stäppland med glödheta somrar och snöstormiga korta men kalla vintrar. I dess svartjordbyar, även rika på fisk och vilt, fanns alla förutsättningar för invånarnas liv i välstånd. Så blev det dock inte.

Kosackbyn Ploskaja, som ödet inför min avrättning i januari 1943 hade länkat ihop mig med (och jag under 1999 har återbesökt), är bara ett exempel ur den hemska verkligheten som folket gick till mötes. Än idag omkring 70 år senare är de själsliga sårerna hos dem "som varit med om", oläkta. Iräjongbyn Novopokrovka till exempel äras Lenin med två skinande blanka skulpturer i aluminium (!). Men i Ploskaja har byfängelset jämte Lenin och Stalin (då på var sin sockel) ersatts med en kolossalstaty av två soldater. Den statyn blänker inte, den kanske bara är bemälad med aluminium, men vittnar om desto mycket mer. Här äras ovanligt nog de som stupat i "inbördeskriget",

alltså även "kontrarevolutionärerna". Nutida makthavare har listigt nog blandat ihop kommunistbödlarna med offren... På en annan namntavla äras bybor som dog i kampen mot Nazityskland, kommunisternas bundsförvant 1939–1941.

Ytterligare en namntavla men med fler-dubbelt så många namn borde funnits, men den sätts aldrig upp. Åtminstone inte så länge otaliga bödlar fortfarande stoltserar i ordnar de fått för att ha utrotat "kulaker och folkfiender". När bolsjevismen var säkrad fick Kubanborna lämna Röda armén. Sedan fördes de kontinuerligt bort från sina hem och förblev borta. När de bland andra dödsdomda fyllt slavlägren och massgravarna var överfyllda, isolerades kosackbefolkningen från omvärlden att svältas till döds. Med specialverktyg – långa runda järnstänger, lätta att köras ner i porös jord – beslagtogs de kommunistiska "conquistadorerna" varje uns av livsmedel.

Ploskaja har förändrats under de 60 åren. Nu finns där en liten sjukstuga, ett fint bibliotek och en snygg 11-årig grundskola, som eleverna själva målat. Men det har blivit tyst i Ploskaja, alltför tyst. Ingen sjunger längre de traditionella folksångerna, byliny. Ungdomarna köper skivor och lyssnar till andras, oftast sämre framförda sång och musik, än den de själva hade kunnat prestera.

Några djurarter har dött ut av jordbruks-gifter. Några enormt höga popplar blåste omkull. Kolchosen lät då såga ner hela den nästan milslånga allén tvärs över byn. De

pittoreska vasstaken har ersatts med korrugerade asbestplattor. Byn vars kläbbiga svartmylla på våarna brukade stoppa all trafik, har nu en gropig men sammanhängande vägbeläggning. Ett fordon som en gång var buss förbinder Ploskaja med omvärlden. Alla har nu elektriskt ljus och var sin vattenledning med tappställe på den egna tomten. Dock inga avlopp.

En omskakande upplevelse var min åldriga värdinnas 50-åriga son på besök. Ivan Ivanovitj visade sig vara den nya tidens "farmare" och den kommunistiske guvernörens i Krasnodar beundrare. Skuldsatt för traktor, personbil, jakthundar och bikupor, längtade han efter sin guvernörs utlovade "uppror". Ivan Ivanovitj smekte sin fina sabel och tänkte högt: "Och allt elände beror på judarna, Piotr Michajlovitj. De äger snart hela Ryssland. Mera förslaget folk finns inte i hela världen. Armenierna är inte mycket bättre, men de har åtminstone blivit kristna...". Hans utbrott förtog mig målföret. Var det bara nationalist-pladder? Jag var nära att provocera be om att få se min andel av det judeägda Ryssland, men teg hellre avvaktande. Dagen därpå bjöd han mig närvara vid ett barnbarns kyrkliga dop. Jag gick dit.

Stalin tog ibland upp sin dröm: "Ack, tillsammans med tyskarna hade vi varit omöjliga att besegra". (Allilujeva, *Ett enda år* s 315). Han hade planer på att med Hitler dela upp världen. Nationalkommunismen och nationalsocialismen har aldrig tidigare stått varann så nära som nu, cirka ett halvt århundrade efter Stalins död. Att tala om kommunismens brott mot mänskligheten och det egna folket, är tabu. Tvärtom, de flesta ryssar som åtminstone jag talade med, längtade tillbaka till kommunismen. Rysslands folk lever ytterst farligt!

Antecknat på Kuban, augusti 1999.

Marek Zyto (f d Piotr Michajlovitj)

Stalin och Lenin har försvunnit utanför kommunalhuset i den lilla byn Ploskaja på Kuban-slätten. Istället två soldater. Anmärkningsvärt nog äras här även de som deltog i inbördeskriget.

BOK-NYTT

Brev från fängelset

Kim Dae-jungs bok *Brev från fängelset* representerar en beprövad litterär genre, tidigare företrädd av bland andra Fjodor Dostojevskij och Václav Havel. I likhet med den sistnämnde har sydkoreanen Kim Dae-jung avancerat från politisk fängelsekund till president. Det var i december 1997 som Kim blev den förste företrädare för den politiska oppositionen att vinna ett koreanskt presidentval.

Kim Dae-jung föddes den 3 december 1925 och blir alltså 75 år i slutet av innevarande år. I Orienten är det ingen nackdel för en ledare eller ämbetsman att vara litet till åren, ty hög ålder betyder hög status och pondus (förutsatt förstås att vederbörande besitter relevanta självsegenskaper). Under större delen av sin offentliga bana ansågs Kim av olika koreanska regimer vara en olidlig vänsterman och ett hot mot säkerheten. Först sedan Chun Doo Hwan avgått och lämnat plats åt Roh Tae-woo under 1980-talets andra hälft fick Kim Dae-jung möjlighet att bedriva öppet politiskt arbete.

Vid flera tillfällen dömdes Kim Dae-jung till döden, senast 1981. Kim förklarades enligt domskälen bland annat ha uppvisat befolkningen i Kwangju till öppen revolt mot Sydkoreas lagliga styre. I en regeringspamflett behandlas Kims påstådda ansträngningar i syfte att störta regeringen och presenteras jämväl en politisk profil, i vilken det bland annat hävdas att Kim under lång tid "misslett det koreanska folket" och på ett tidigt stadium gått med i pro-kommunistiska organisationer. Bland annat påstås Kim ha ar-

resterats den 1 oktober 1946 i samband med en "incident", i vilken flera polismän skall ha dödats när en polisstation i Mokpo överfölls och brändes ner. Efter att frigivits sedan svärfadern Cha Po-ryun ingripit, skall Kim ha anslutit sig till en vänsterorganisation 1949.

Här kan inte utvärderas huruvida anklagelserna angående Kim Dae-jung från slutet av 1940-talet är korrekta eller inte, men faktum är att den här recenserade bokens "Biografiska data" börjar först med året 1950, då Kim blev ordförande i styrelsen för *Mokpo Dagsnyheter*.

Enligt den officiella historieskrivningen heter det att Kim Dae-jung blev politiker för att "kämpa för frihet och demokrati" sedan han under Koreakriget lyckats fly ur kommunistisk fångenskap. 1961 invaldes han till den femte nationalförsamlingen, vilken dock upplöstes av Park Chung Hee efter dennes militärkupp den 16 maj samma år. Kim återvaldes därefter i två på varandra följande val till det koreanska parlamentet. 1971 utmanade Kim Park i presidentvalet och höll så när på att vinna. Regeringen Park svarade med att försöka kidnappa och mörda Kim. Och 1981 blev Kim på nytt dömd till

döden men räddades av USAs nyvalde president Ronald Reagan, sedan denne lovat Chun Doo Hwan att få bli en av de första utlandsgästerna till Vita huset förutsatt att Kim släpptes.

Efter att ha vistats några år i västvärlden återvände Kim Dae-jung till Sydkorea i mitten på 1980-talet. Klumpigt nog valde sydkoreansk säkerhetspolis att inför internationella TV-kameror gripa och misshandla Kim redan inne i flygplanet sedan detta tagit mark på Kimpo internationella flygplats i Seoul. Efter sin återkomst till landet gjorde sedan Kim Dae-jung flera misslyckade försök att bli vald till president. 1992 segrade Kims tidigare dissidentkollega Kim Young-sam i presidentvalet, men framstod alltså som en svag president som slutligen blev mäktig impopulär.

I samband med en föreläsning vid Utrikespolitiska institutet i Stockholm 1994, frågade undertecknad Kim om han avsåg att igen kandidera i ett koreanskt presidentval. "Nej", lød svaret, "det räcker att jag förlorat i tre presidentval". Kim antogs då i egenskap av grundare för ett fredsinstitut ha dragit sig tillbaka från den aktiva politiken. Kim överrätalades dock i Cambridge av sin nära medarbetare Lee Jong-chan att pröva lyckan i presidentvalet 1997. Kim anses allmänt ha gjort bra ifrån sig på det ekonomiska området, men har anklagats för att vara lika auktoritär som sina närmaste företrädare när det gäller att – bland annat medelst anklagelser om "korruption" – bli av med rivaler om makten.

Det mest framträdande med det nu föreliggande självbiografiska verket från fängelsetiden är Kims övertygade religiositet. Kim Dae-jung är en aktiv katolik som städse sätter Gud och de kristna idealen i centrum. Sedan han benådats av regeringen Chun skriver Kim så till "Mina kära barn Hong-il,

Jee-youngs mor, Hong-up och Hong-gul": "Jag begrundar nu Guds oändliga kärlek som än en gång räddat mitt liv. Särskilt när jag tänker på att Hans välsignelse fyra gånger räddat mig från en säker död, kan jag inte annat än känna gränslös glädje och tacksamhet." Som en röd tråd genom boken löper Kims varma omtanke om barn, barnbarn och hustru; han kommer ständigt med råd, uppmaningar och beställningar på böcker (Kim tilläts av militärregeringen att läsa så mycket han ville och tillvaratog tydligen den möjligheten till det yttersta).

Även om Kim fick läsa så mycket han behagade i de mest skiftande ämnen, tilläts han bara skriva ett brev hem per månad och då på papper av vykortstorlek. Brev i boken – skrivna på ett värdigt och ibland ganska stelt språk – är författade mellan den 21 november 1980 och den 23 december 1982 och vittnar inte bara om omtanke och oro för familj, släkt och vänner, utan också om djup bildning och en lärdom som inte är särskilt vanlig bland politiker.

Kim Dae-jungs fängelsebrev är ett stycke högintressant samtids historia som kunnat ges ut på svenska tack vare ekonomiskt bidrag från den koreanskfödde privatmannen, doktor Yung-Woo Han samt bearbetning av Byung-Eun Choi (redaktör), K.-Gunnar Bergström (översättare) samt Hans Berggren (översättare).

Tommy Hansson
Kim Dae-jung: Brev från fängelset. Center for Pacific Asia Studies, Stockholm University. 335 sidor.

Som jag såg det

Förre ambassadören Wilhelm Wachtmeisters memoarer har underrubriken "Händelser och människor på världsscenen".

Wachtmeisters tjänst inom utrikesförvaltningen varade i hela 42 år, och under den tiden hann han med att "avverka" nio utrikesministrar. Den "politiskt korrekta" Wilhelm Wachtmeister ger översvallande beröm till Östen Undén, vars prosovjetiska hållning livligt underblåstes av hans närmaste rådgivare, ambassadör Rolf Sohlman, sovjetstatens servile tjänare.

Den aningslöse Undén utmärkte sig exempelvis vid anställningen av Stig Wennerström på UD. Trots att försvarsministern hade informerat utrikesministern om att man inom säkerhetstjänsten sedan lång tid tillbaka hyste viss misstro mot Wennerström, hade Undén inga invändningar mot att han anställdes.

År 1956 ägde det första svenska statsministerbesöket i Ryssland rum. Tage Erlanders sekreterare var då den rätt okände Olof Palme, vilken redan vid den tidpunkten i hög grad hade Erlanders öra. Vid utformandet av kommunikén efter besöket fanns också Palme med, halvliggande på en soffa. Varje gång Palme yttrade sig sa Erlander: "Det ligger något i

vad Palme säger".

Under åren 1958-61 var Wachtmeister Dag Hammarskjölds personlige assistent. Wachtmeister åtföljde generalsekreteraren på praktiskt taget alla resor. Att Wachtmeister inte

var med på den sista resan berodde på Hammarskjölds önskan att han skulle stanna kvar och förbereda generalförsamlingens nästa möte. Det förekom nedsättande rykten om generalsekreteraren, däribland att han var homosexuell. Hammarskjöld var medveten om

ryktena, och de plågade honom. Wachtmeister gör det konstaterandet, att han aldrig såg några som helst tecken till stöd för sådana rykten.

I 15 år, fram till pensioneringen 1989, var Wachtmeister ambassadör i USA. Under de åren såg han fem presidenter komma och gå, av vilka Ronald Reagan gjorde det största intrycket. Wachtmeister framhåller, att president Reagan hade en stark ideologisk övertygelse. Det gjorde, att han visste vart han ville föra landet och hur han skulle nå dit. Ronald Reagan framställdes helt felaktigt av sina motståndare som krigshetsare och rustningsivrare, men i själva verket hade han siktet inställt på nedrustning med avskaffande av kärnvapen som slutmål. Reagan ville byta ut säkrad ömsesidig förstörelse mot säkrad ömsesidig överlevnad. Därför satte han igång det projekt som kom att kallas SDI, av belackarna kallat "Stjärnornas krig". Projektets syfte var att skapa ett paraply av antirobotförsvar över hela nationen.

SDI-initiativet utlöste en

våldsamt kritik från Moskvas sida. Vid toppmötet Reagan-Gorbatjov i Reykjavik i oktober 1986 gjorde Gorbatjov eftergifter av en omfattning som förbluffade amerikanerna. Förklaringen till ryssarnas medgörlighet kom när Gorbatjov ställde som krav för eftergifterna att USA gav upp SDI. Reagan blev ursinnig över Gorbatjovs uppenbart enda avsikt med Reykjavik-mötet, nämligen att stoppa SDI, och gav order om omedelbar hemresa. En kort tid därefter skedde Sovjetunionens sammanbrott, vilket, understryker Wachtmeister, utan tvivel delvis var en följd av Reagans politik.

President Ronald Reagan var en mästertlig aktör på den politiska scenen och hans popularitet hos det amerikanska folket var enastående. Det är ingen överdrift att påstå, att Ronald Reagan var förra århundradets president i USA.

Avslutningsvis kan sägas om Wilhelm Wachtmeisters bok att den utgör ett värdefullt tillskott till memoarlitteraturen.

David Stavenheim
Wilhelm Wachtmeister: Som jag såg det. Norstedts.

CONTRA

2 2000

I kommande nummer av Contra kommer Marek Zyto att fortsätta sin rapportering från den sydryska landsbygden. Vi ska granska Vänsterpartiet som samlingspunkt för brottslingar. Och vi ska ta upp Storebrors nya befogenheter att övervaka svenskarna. Som vanligt dessutom notiser, insändare bokrecensioner och mycket mer.

...kommer i april